

NDREKE
LUCA

85H-2

L. 92

VOLTA
e hueri
DRAME

591.983-2

L 92

NDREKE LUCA

S.

VOTRA E HUEJ

Dramë me katër akte

~~33951~~

SIBLICI
K. HODKASHE

1982

N. SH. BOTIMEVE «NAIM FRASHËRI»
TIRANË, 1964

VEHTJET

1. MARTINI *0*
2. BJESHKA . . . . e shoqja *—*
3. SOKOLI *0* . . . . . i biri
4. PINA . . . . .
5. BERTI *0* . . . . . i biri
6. ZINA . . . . . e bija
7. MARKU *0 - qe*
8. NORA . . . . . e motra
9. GJELOSHI *0*
10. LINI *0 - von*

Zhvillohet në ditët tona.

Akti i parë.

Në shtëpinë e Martinit. Në të djathtën e skenës, katër-pesë kambë shkallë të çojnë në një sallon, i cili përdoret edhe për pritje. Anash — sak-sija me lule të ndryshme. Nëpër shtylla janë gërshetue shermashekë. Përtej duken pemët, karshi dy dyer të çojnë n'odat e mbrendëshme. Në të majtë asht oda e fjetjes e Martinit, dera tjetër të çon në guzhinë. N'anën e djathtë asht oda e Sokolit. Në mes një tavolinë, me kolltukë anash — punim thuprash. Në mur asht varun fotografija e Lekës, format i madh, ku pasqyrohet kjartë e qeshuna e tij me gjithë shpirt.

Pranverë. Ditë e dielë.

Bjeshka asht tue pastrue. Zina hyn nga guzhina e shkon n'odën e fjetjes. Asht e veshun për të dalë.

ZINA — (Bjeshkës) Mos i len rrasat e lagta. (del).

BJESHKA — Nuk kam mbarue ende, moj nuse (mbas pak kohe, hyn përsëri Zina).

ZINA — (Pa përfillje) Ma parë të kishe rregullue odat e shtëpisë.

BJESHKA — (butë) Nuk pata kohë. Deri tashti isha tue ble ushqimin për sot. Mendova se

asht ma mirë të ndreqi vendin e pritjes. Ditë e dielë asht e kushdo mund të na vijë. (*Duket Martini te dera*).

ZINA — (*Nuk e shef*) Punë e madhe! Fundi, kush ka me na ardhë. Ti ban si të kam thanë unë. S'asht nevoja me t'a përsëritë njiqind herë! Mandej, as qylymi nuk asht shkundë!

BJESHKA — Mos u nxej moj nuse.

ZINA — E si mos me u nxe me ju! As nji ditë në javë s'e kam pushim si duhet!

BJESHKA — Unë po mundohem. . .

MARTINI — Grue, leni fjalët. (*Zinës, me butësi*) Dhe ti matu para se me folë. Të këqij apo të mirë, na njikta jemi. Nuk të ka hije me bërtitë.

ZINA — Po ju vetë më shtyni. Mbani vendin tuej, ma mirë.

MARTINI — Edhe ti tandin.

BJESHKA — E si do ma ndryshe, moj nuse? Si të dëshiron zemra po mundohem.

ZINA — Po t'ishte ashtu, pse ka grindje atëhere?

MARTINI — E kush i shkakton?

ZINA — Jo unë, por ju.

MARTINI — Na s'kemi pse, por ti që nuk kënaqesh kurrë.

BJESHKA — Mos hyn në gjynah me né, moj nuse.

MARTINI — Si mundesh me na e vu fajin neve?

ZINA — Ti mos thirr! Mue po më del gunga tue punue në makinë të shkrimit, ndërsa ty s'të mjafton që rri gjithë ditën shtri, por edhe më bërtet. . .

MARTINI — (*I matun*) Nuk po të bërtas, jo. Sa për të nderjunit shtri, ti e di mirë se unë këtë

nuk e baj për qejf (*I afrohet*). E kur do të flasish
nji herë butë me ne, moj nuse? Ke kemi na ma
afër veç teje e djalit? (*i ven dorën*).

ZINA — Mue? . . . Dyshoj. . . (*i largohet*).

MARTINI — (*Shumë i prekun*) Më fal, se
harrova. . . E harroj nga nji herë sëmundjen te-
me. . . Por ti, si ke kaq zemër sa me ma kujtue? . . .

BJESHKA — Nuk mendon ashtu, more bu-
rrë. U largue pse ishte e nxeme.

MARTINI — E dij, e dij. Sa herë e kam ndi-
gjue tue të thanë që të mos hyj n'odën e saj, por
unë e kam ba disa herë pse kënaqem tue e pa.
Kujtoj si kemi jetue e si jetojmë sot. Qe oda e
djalit me nusen, — tham me vehte. Sa e bukur!
Ashtu si më ka dëshirue zemra dikur, që ta ki-
sha për fëmijët e mij — me të gjitha të mirat.
Edhe na që u rritëm përtokë, po flejme sot për
të parën herë ndër shtretën. Ti mos e prish gja-
kun moj nuse: edhe kur kam hy, nuk i kam pre-
kë teshat tueja.

ZINA — Kështu duhet.

MARTINI — Po t'ishem si thue ti, s'kishte
me më lanë mjeku në shtëpi, por s'ka gja. . .

ZINA — Kësaj sëmundje nuk i dihet. . .

MARTINI — S'ke për të më pa ma tue hye.
Për këtë mos u ban merak. Por diçka due edhe
unë prej teje: Sillu ndryshe me ne. Mos harro se
na ta rritëm burrin tand me shumë halle. E mue-
rët njanitjetrin dhe u gëzofshi. Por s'asht mirë të
ketë grindje.

ZINA — Këto vijnë prej jush, pse nuk jeni të
kënaqun me këtë martesë. Këtë e shof kjartë.
(*Tue dalë*). Ju, ju e keni fajin, ju. . . (*del*).

BJESHKA — Mos folë kështu, moj nuse
(*e ndjek deri te shkalla*).

MARTINI — Asht vajzë zotnijsh, derë e madhe... fat me e pasë nuse! E shef si dolën fjalët tueja?

BJESHKA — Po kush mendonte se...

MARTINI — Mendojshem unë e shokët e djalit. Por ti, sa herë që flitshim, merrshe anën e tij.

BJESHKA — Besoj se ka me ndrrue. Asht e re.

MARTINI — Si po duket, do të shofim edhe ma zi.

BJESHKA — Mos e thantë zoti!

MARTINI — Ishim shërbëtorët e saj dje, e ajo edhe sot po me ata sy na shikon. Punët e shtëpisë i ban ti të gjitha, e jo ajo që asht nuse.

BJESHKA — Po ajo punon jashtë...

MARTINI — E nuk paska mundësi me rregullue as odën e saj?

BJESHKA — Ndodh nganjisherë... Çohet vonë...

MARTINI — E shof, e shof mirë...

BJESHKA — Ka me u mësue...

MARTINI — Po, po, atë prit. E kush ta mësojë, djali? A nuk e shef se na po hupim prej syve të tij përditë e ma tepër? Qysh se u martue, filloi tjetër kuej me ja shikue sytë...

BJESHKA — E po grue e ka. S'asht ma si dikur...

MARTINI — Gjithëkush ka vendin e vet: grueja-grue, prindët-prindë. Por ti gjithmonë e ke mprojtë, edhe kur nuk ka pasë të drejtë. Hapi veshët e ndigjo: Tjetërkush flet nëpër gojë të tij.

BJESHKA — E po nuk ka shpi pa fjalë...

MARTINI — Atë e dij, por jo si kta, që po na bajnë të huej në shtëpinë tonë! Sikur na ush-

qejnë për lëmoshë! Ti nuk mundesh me ba asnji send si ta thotë mendja, pse menjherë fillojnë fjalët: E pra mirë ke pasë punue dikur ndër shtëpijat e tyne! Djali i shef dhe i ndigjon të gjitha këto dhe s'ban za, çka asht ma e keqja na lëshohet tashti edhe sëbashku me të. (*Tue e prekë*). Më vjen keq për ty, moj e shkretë. Unë e ndiej se i kam ditët e numërueme. . . (*hyn n'odë*).

BJESHKA — O zot, si mundesh me fol këstu? (*ulet shumë e tronditun. Sytë i mbushen me lot. Mbas pak kohe, hyn shumë i gëzuem Gjeloshi me shkop në dorë*).

GJELOSHI — Kjoftë mirë, kjoftë mirë në këtë shtëpi!

BJESHKA — (*Tue u mundue me buzëqeshë*)
Mirësevjen, Gjelosh!

GJELOSHI — A je? Si je? (*falen*).

BJESHKA — Ulu, Gjelosh!

GJELOSHI — Po, moj, po, me ndejë kam ardhë.

BJESHKA — Hajër ishalla. Ç'asht ky gëzim?

GJELOSHI — Asht puna ashtu. Sot e ndiej vehten ndryshe. (*shkon te parmakët*).

BJESHKA — E pse, Gjelosh?

GJELOSHI — Asht puna, pra, ashtu. Po ku asht ai ujku plak?

BJESHKA — Në shtëpi e ke.

GJELOSHI — Bani za. Du me ju folë të dyve sëbashku (*ktthehet nga ana tjetër. Shikon natyrën, sikur me qenë vetëm*). Eh, si qenka kjo jetë. E gjeta, por sa pare ban? (*sillet*). Po ti moj pse ke hapë veshët.

BJESHKA — Me të ndigjue ty. E çka ke gjetë?

GJELOSHI — Shko, moj dreq, e thirre Martinin (*thërret*). Ooo Martin! . .

mjeshtër drush, e më thirrën mue. Mos u çuditni. Gjithëkah punohet. Në fabrikë, shpija, rruga e toka — pëllambë për pëllambë. Joo, s'ka ba vaki ndonjiherë kështu! Mendova — mbasi e ndiej vehten të fortë, po ap edhe unë kontrabuten teme. Kështu, pra, shkova e më pritnë e më qitën mirë. . .

BJESHKA — E si, Gjelosh?

GJELOSHI — Porsa hyna n'oborr të fabrikës, po vjen një djalë e më thotë: «Eja të shkojmë bashkë te Drejtori». Nuk patëm ba as dy tre hapa e ai më pyeti: «Po çka kërkon ti, mor gjysh?» «Ku po e shef gjyshin?» ja këtkej unë rreptë. «Apo të kanë lanë sytë?»... Më kanë thirrë për punë, dhe erdha me folë. «Sigurisht do të thuesh për djalin tand», ma pret ai. «Çfarë djalit, more? Më kanë thirrë mue për mjeshtër drush», i përgjigjem me të madhe. Ndërsa ai tue qeshë, ma ktheu: shko, mor gjysh. A s'e shef se këtu duhen krahë të fortë?

BJESHKA — Mirë të ka thanë.

GJELOSHI — Atëhere s'e përmbajta ma vehten, por, tue qitë dhambët dhe më shkop në dorë, u lëshova mbi te porsi rrëfeja, tue vikatë, «ku po shkon, bre? Prit, se s'ke pa Gjelosh me sy! Nuk duroj unë me më përqeshë ti, që s'të janë kalbë ende shpërgajtë!...» Ai iku, por unë u lëshova vrap mbas tij, dhe kjeshë tue e kapë, por. . . (*merr frymë thellë*) kje tue shkue puna keq, po shqyqyr zotit hyni ndërmjet rojtari i derës e na ndau. . .

BJESHKA — E mandej?

GJELOSHI — Ndeza një cingare me rojtarin me ftofë gjakun. . . Martini e din se unë, kur

nxehem, jam porsi nj'ai ujku në dimën, kur lëshohet në pré.

BJESHKA — Të paskan pritë e qitë mirë, besa. . .

GJELOSHI — Mana mue po. Shkova te Drejtori e më priti si a ma mirë. Më tha «ulu», më qiti duhan, e biseduam si t'ishim miq të vjetër. «Ne na bahet qejfi. Kur të dësh eja me e pa fabrikën, ti me gjithë shokë», më tha kur i kërkova leje. Thirri një punëtor e i tha: «Shëtite këte shokun nëpër fabrikë». Sillem, por ç'më pa! Ishte bash ai djali me të cilin u zuna te dera! «Heu, — thashë me vehte; — prap më duel ky drejtë para?»

BJESHKA — Po fabrikën e shëtite mandej?

GJELOSHI — Anëmbanë. Ç'ka me pa? Më të luejtë mendja. More ishin shumë fabrika mbrenda, e jo vetëm një. S'kam çka ju flas. Duhet vetë të shkoni. (*fshan*) Eh, sa vonë erdh për ne kjo ditë. . . Po s'ka gja, duhet të gëzohemi, pse po e jetojmë dhe na. (*çohet*) U vonova. Ju ardhsha për të mirë. (*niset*).

BJESHKA — Rri; ku po shkon?

MARTINI — Asht koha e mesditës. Pa hangër me ne, nuk të la me dalë.

GJELOSHI — Nuk mundem. Nji herë tjetër. E kam punën ashtu. Mirë u pafshim. Falmesëndet Sokolit e nuses (*del*).

MARTINI — Shëndet paç (*e përcjell Bjeshka*).

S'e din kush sa ka vëjtë në jetë i shkreti Gjelo-sh, por ka qindrue i fortë (*hyn Marku me Bjeshkën*).

MARKU — Kjoftë mirë!

MARTINI — Po ku hupe, o Mark? A por i kemi shtëpijat larg? (*falen*).

MARKU — Puna, o Martin...

BJESHKA — Na don zemra me të pa ma shpesh.

MARTINI — Mana, po...

MARKU — Ju faleminderit, por ma besoni se nuk kam pasë mundësi. (*Bjeshka del*).

MARTINI — S'ma merr mendja. Diçka më duket se ka këtu.

MARKU — E pse mendon kështu? Asgja nuk ka.

MARTINI — Pse para martesës së Sokolit, ti edhe shokët e tjerë na vijshit aq shpesh.

MARKU — Deri diku ke të drejtë. Por, kur njeriu martohet, s'ka kohë për shokë, si na beqarët...

MARTINI — As për shokët ma të dashtun?

MARKU — (*tue qeshë*). Si të them... jam i pamartuem e mund të gaboj.

MARTINI — S'ka gja, gabo veç më thuej si ta merr mendja ty?

MARKU — Mendoj se kjo varet simbas njeriut.

MARTINI — Don me thanë se Sokoli...

MARKU — (*E ndërpret*) S'e kam fjalën të Sokoli. Po si je me shëndet, o Martin?

MARTINI — Ma mirë, shëndeti më ka lanë pak, por mendja jo. Ka kohë që kam vu re se për Sokolin s'ke qejf me folë...

MARKU — Të duket ty, o Martin. (*Hyn Bjeshka*).

BJESHKA — (*Tue i vu përpara tabaken me kafe*) Urdhëno, Mark.

juve. Pra, më hap zemrën e më fol troç për Sokolin.

MARKU — E ç'ka të flas?

MARTINI — Si shkon ai në punë?

MARKU — Mirë... e si ka me shkue?

MARTINI — Ka mirë e mirë. Fol o Mark!

MARKU — S'kam ç'ka flas.

MARTINI — *(Tue e shikue me vemendje)*
Ashtu?... po me shokët si sillet?

MARKU — Në rregull.

MARTINI — S'e besoj. *(heshtje)* A kështu po ma hap zemrën ti mue?

MARKU — Mos u prek, Martin.

MARTINI — Po unë nuk e shof në terezi. Më thuej, si asht puna e tij? Ju në një vend punoni. Pra, kush mundet me më folë ma mirë se ti?

MARKU — E çka të them?... Unë deshta me të pyetë ty, pse këto kohët e fundit e shof të mër-zitun? Në punë... Mandej me shokët rrin ftofët dhe u shmanget.

MARTINI — Ashtu.

MARKU — Ka shokë, që s'i dahan. Mos u ban merak.

MARTINI — Kam frigë. Ti e njef kryet e Sokolit. A nuk u munduem të gjithë mos me e lanë që të martohej me Zinën? Por krejt kot, ai bani si deshti. «Kjo asht grueja që më kupton... Kjo asht për mue...» na thonte.

MARKU — Ndoshta bash për këte arsye asht ftofë prej nesh. Por kjo do t'i kalojë. Do të bindet, se na duem që të jetojë sa ma i lumtun me gruen, që ka marrë. Çka i kemi thanë, mos dalshin.

MARTINI — Të lumtë goja, por... *(hyn Sokoli)*.

SOKOLI — (*i qeshun*) Mirë se na ke ardhë, Mark.

MARKU — Mirë se ju gjeta.

SOKOLI — Po ti, pse je çue, babë?

MARTINI — U lodha ndejun. Thashë po eci pak.

SOKOLI — (*Shkon te dera e odës së tij dhe shikon*) Po Zina ku asht, babë?

MARTINI — S'e dij. Ndoshta ka shkue te e ama.

SOKOLI — A, po... He, Mark, ç'kemi?

MARKU — Gati e përfunduem parkun.

SOKOLI — Harrova. Sot kishim punë vullnetare...

MARKU — Harrove, Sokol!

SOKOLI — Nuk kam harrue.

MARKU — E pse, Sokol? Unë e ti duhej t'ishim. Ti gjithnji i pari ke pasë ardhë. Po tashti pse jo?

SOKOLI — Kam ardhë... edhe do të vij. Si të më teket.

MARTINI — (*Ndërhyn para Markut*) E pse dahesh prej shokëve? A por të duket vehtja ma i mirë?

SOKOLI — Jo për këtë, por edhe unë kam qejfin tem.

MARTINI — Qejfin tand, si shumë të kande me e shikue! Por mendo mirë, se delen e ndame e han ujku.

SOKOLI — Kush po e thotë këtë?

MARTINI — Ti s'po e thue, por po ta them unë. Qejfin tand...

SOKOLI — Çka ke kështu babë? Po të shof pak si të mbushun.

MARTINI — Prej teje. Kur të gjithë shkojnë, pse ai qejfi i yt nuk dashka? E për ke bahet ai park? Kush do ta gëzojë? Unë, apo ti me fëmijët e tu? Nuk jam mirë me shëndet, se kishem me shkue i pari. S'jam mësue me u turpnue prej fëmijëve.

SOKOLI — Më duket se nuk u ndeze për këtë punë, por kështu të gjeta... (*shikon Markun*) Ndoshta të kanë fry në vesh, kushdi se çka?

MARTINI — S'më kanë ra trutë në qafë, që të shkoj mbas të frymëve në vesh. Po më thuej, pse të shkon mendja për keq?

SOKOLI — Kah po shof Markun... mendova se...

MARTINI — Se çka? A por asht herë e parë që 'po e shef këtu?

SOKOLI — (*ironik*) Bashkë punojmë, dhe shifemi shpesh. Besoj se të ka folë, babë, se si kemi fillue të bisedojmë!

MARKU — (*i përmbajtun*) Sokol, mos mendo kështu për mue.

MARTINI — Ç'ka keni?

SOKOLI — (*thërret*) Asgja, babë. Kujtova se të ka folë se si grindjet tona...

MARKU — (*E ndërpret*) S'asht vendi këtu, Sokol.

MARTINI — Mirë e ke. Po pse të grindeni? Keni gja me da?

SOKOLI — Markut i pëlqen të futet në punë që s'i përkasin.

MARKU — Puna e jonë asht e përbashkët dhe kemi lidhje me njani tjetrin.

SOKOLI — Por seicili në vendin e vet.

MARKU — Kjo asht me vend, por edhe në punët e njani tjetrit kuptojmë.

SOKOLI — Dij unë çka baj. Kot nuk jam i diplomuem në teknikë.

MARKU — Edhe unë n'agronomi.

SOKOLI — Pse baheni merak? Ti do t'i kesh gati në kohën e duhun traktorat dhe makinat.

MARKU — Na këte kërkujmë. Asgja ma tepër. Por më duket se ti po merresh me disa punë të vogla, dhe nuk je tue marrë masat e duhuna, paraprake. Ndigjoji të tjerët. Për të mirën e punës të flasin. Në qoftë se pranon sugjerime, mos kujto se t'ulet autoriteti.

SOKOLI — Për deri sa jam përgjegjës, duhet të keni besim në mue.

MARKU — Para se të vijahe ti këtu, në S.M.T. tonë kemi pasë raste pakujdesije, që na kanë kushtue randë. Na kemi konkluzione praktike. Prandaj mundohemi me të ndihmue. Mbjelljet janë të vështira. Mos i harro shinat.

SOKOLI — Ju falem nderit. Nuk jam fillestar.

MARKU — Na jemi ma të vjetër në këtë punë. Mandej, herë të tjera ti ke qenë tregue ma i kujdesëshëm.

SOKOLI — Ashtu ju duket juve.

MARKU — Jo na duket, por kështu asht.

SOKOLI — Edhe një herë po ju them: Për këtë punë s'jua kam nevojën.

MARTINI — Mos fol kështu, Sokol. Nevojën për të tjerë ke me e pasë sa të jesh gjallë. «Kush pvetë, nuk tretë» — thotë një fjalë e urtë.

MARKU — Ishalla të jep të drejtë ty praktika. Këtë duem edhe na. (çohet). Më falni, se unë po shkoj.

MARTINI — Pse kaq shpejt?

MARKU — Pres një vizitë tashti.

SOKOLI — (*Markut*) Po dalim bashkë.

MARKU — Fill në shtëpi jam tue shkue.

SOKOLI — Mirë, unë po të përcjelli.

MARKU — T'uroj shëndet, Martin, e mirë u pafshim.

MARTINI — Shëndet paç dhe e mira të gjetët. Mblidheni more mendjen të dy dhe ndihmojeni njani tjetrin që të delni faqebardhë në punë.

(*Del Marku me Sokolin. Martini, mbasi i shef tue dalë, hyn n'odë*). (*Hyn Bjeshka, rregullon tryezën dhe ulet. Mbas pak hyn Nora*).

NORA — (*Shef Bjeshkën, që ka zanë fytyrën me duer. I shkon pranë*) Bjeshkë... çka ke?

BJESHKA — Asgja, të pastë Bjeshka. Më ka hypë pak mërzi. Çka deshte?

NORA — Mundësisht më jep pak tabaken, se tonen na e kanë marrë. Po pse je e mërzitun? Martini tashti asht mirë me shëndet.

BJESHKA — Eh, moj Norë (*e puth në ballë*) Si përfunduen mendimet e mija!

NORA — Çfarë mendimesh?

BJESHKA — Unë e shkreta, për sa e sa vjet, e kam rrejtë vehten, si fëmija se ti do t'u bajshe nusja e jonë një ditë... por... s'paska dashtë zoti. (*i flet tue e përkëdhelë*).

NORA — (*Me kryet t'ulun*) Bjeshkë, pse...

BJESHKA — Po, Norë, më dukej se ishit krijue për njani tjetrin...

NORA — (*Shumë e tronditun*) Mos... të lutem... mos... (*don me u largue, por Bjeshka e ndalon*).

BJESHKA — Mendime plakash, e mos i ven re.

NORA — Mos mendo kështu. Ju keni nuse, me të cilën Sokoli edhe ju jeni të kënaqun.

BJESHKA — Po, po, Sokoli po, por... (*Nora merr me shkue*) Po ti harrove tabakën, moj Norë. Prit. (*Shkon n'odë. Ndërkohë hyn Sokoli*).

SOKOLI — (*I qeshun*) Po ku je, moj Norë?

NORA — (*Pa e shikue*) Unë këtu kam qenë.

SOKOLI — Çka ke, Norë?

NORA — (*Tue u mundue me qeshë*) Asgja, Sokol... (*merr me shkue*).

SOKOLI — Prit. Ku po shkon? Ka kohë që s'të kam pa. Po si je me shëndet?

NORA — Mirë...

SOKOLI — Ç'kemi nga tekstili?

NORA — Asgja të re...

SOKOLI — Si moj, asgja? Po a s'e din se do të shtohen disa reparte të tjera? Jo vetëm të pam-bukut, por edhe të leshit?

NORA — E dij këtë...

SOKOLI — Pse nuk flet si gjithmonë me mue haptas? Pse rrin si ndër grepa? A por ke harrue sa mirë kemi shkue dikur?

NORA — Dikur... por... (*del me shpejti*).

SOKOLI — (*E ndjek, i çuditun, deri te shka-lla*) Norë!... Norë!... (*mbetet tue shikue andej. Hyn Bjeshka me tabake*).

BJESHKA — Po Nora ç'u ba?

SOKOLI — Pa shndrrue as dy fjalë me mue, shkoi si e hutueme.

BJESHKA — Po çka pat?

SOKOLI — S'e di. Qysh se e pashë, s'm'u duk mirë.

BJESHKA — E shkreta vajzë!... Po bisedojshim...

SOKOLI — E për çka, nanë?

BJESHKA — Ndoshta u turpnue nga fjalët e mija...

SOKOLI — Po çka i the?

BJESHKA — Asgja. Punë të kalueme, bir... tashma s'kanë randësi.

SOKOLI — E ç'asht kjo e kalueme?

BJESHKA — I thashë se paskam pasë an-drrue kot. Mendja më thonte gjithmonë se ajo do të bahej nusja e jonë, por s'paska qenë e shkrueme...

SOKOLI — *(I shqetësuem)* Kështu i the? Po mandej?

BJESHKA — Asgja tjetër. E pashë se asaj i erdhi randë...

SOKOLI — Bukur, besa i paske folë! Po çka të shtyni?

BJESHKA — As unë s'e dij. M'u kujtue se sa mirë shkojshit ju të dy dikur. Ndër letra, ti gjithmonë pyetshe për te...

SOKOLI — *(Pa dashje, thurret)* Mjaft!... *(ecën nervoz në heshtje. Megjithëse mundohet me e përmbajtë vehten, nga fjalët që i dalin të shkëputuna, kuptohet se asht shumë i shqetësuem).* Pse, moj nanë, ngatrohesh ndër punë që s'duhet? Ç'ka të shtyn? Këto mendime t'i kishe mbaj-të për vehte. Don me thanë, se as ti nuk je e kënaqun?

BJESHKA — S'janë këto fjalë për mue.

SOKOLI — Deri tashti kam heshtë... por, këndej e mbrapa...

BJESHKA — *(E ndërpret)* Sokol...

SOKOLI — Më len të flas.

BJESHKA — Po na s'të kemi faj. Mendo mirë.

SOKOLI — E si të mendoj? Se ti me babën jeni të kënaqun? Për ty edhe dyshojshe; por tashiti, me këto fjalë që i the Nores, e zbulove edhe ti vehten. . .

BJESHKA — Edhe në qoftë se gabon, fale nanën tande, bir. . . (*Në shkallë duket Zina e cila ndalet. Ata nuk e shofin*).

SOKOLI — Për herën e fundit po ta tham, se nuk duroj ma, që ta bani n'asgja gruen teme. Asht nusja e juej e duhet ta dueni.

BJESHKA — Thuej asaj, mor bir, për ne, se na e kemi dashtë dhe e duem. E kemi nuse shpije.

ZINA — (*Ndërhyn gjallnisht*) Nuk asht e vërtetë. Asnjani nuk më don. (*Sokolit*) Kur s'je ti në shtëpi, unë s'kam si rri.

BJESHKA — Mos fol kështu, moj nuse. Mos e ngatro djalin kot. . .

ZINA — A i fole për shamatën që batë sot kundër meje ju të dy? Fol, a i kallxove?

SOKOLI — Prap sot?

ZINA — (*S'e len Bjeshkën të përgjigjet, por ndërhyn si një engjëll gati tue qa*). Pa më pyet një herë «pse?» Vetëm pse i thashë. Nanë, pse s'i ke rregullue odat? . . .

BJESHKA — Puna ishte kështu, more bir. . .

SOKOLI — (*E ndërpret*) Fajin, si gjithmonë, e ka nusja, eh?

ZINA — Kështu i duket kësaj përherë. . . (*st- kur qan*) E mjera unë. . . Jam e butë, prandaj. . . (*ulet pranë tavolinës. Mbulon ftyrën me duer*). Nuk ka kalue viti që jemi martue e përditë grindje. . . çfarë jete asht kjo? Deri kur ma kështu? . .

SOKOLI — (*Bjeshkës*) E shef. . . (*pranë Zinës*):

Qetsohu, Zinë... Këto punë do t'i ve në vendin e vet unë, një herë e përgjithmonë.

ZINA — He, pra? A të dolën fjalët e mia?... por ti flet kot. S'je i zoti për asgja. Më thuaj: A ka vend grueja e jote në këtë shtëpi?

BJESHKA — Mos e ther djalin me kësi fjalësh, moj nuse!...

SOKOLI — (*Shpërthen*) Mjaft ma! (*hyn Martini*).

MARTINI — Çka po ndodh kështu?

ZINA — (*çohet*) Këtyne besoj, e jo mue. (*Shkon n'odë me shpejti*).

SOKOLI — (*ashpër*) E çka keni me gruen time? (*merr me shkue*).

MARTINI — Prit (*Sokoli ndalet*) Na asgja s'kemi, por ajo me ne.

BJESHKA — Të duket ty, more bir...

SOKOLI — Ti mbylle gojën!

BJESHKA — Mirë, të pastë nana.

MARTINI — Kujt i flet ashtu, si rrugaç, more? A e din se asht nana e jote?

BJESHKA — (*Tue i rrjedhë lotët nëpër faqe*) S'ka gja, s'ka gja, zemra e nanës duron...

MARTINI — Po, po... duron zemra e shkretë e prindit... (*i dridhet zani*). He, Sokol, Sokol! Sà ke ndryshue!.. Pse s'je ma ai që ishe? Mbarove shkollën, u bane inxhinier, more për grue atë që deshte, e çka don ma tepër?

SOKOLI — Të jeni të durueshëm e ta doni gruen time.

MARTINI — E si të shkon mendja, se nuk e duem nusen e djalit? Na presim me padurim ditën, që të shofim fëmijët e tu, nipat tonë. Ah, sa

gëzim i madh do të jetë për ne!.. Po ke duem na me pa ma të lumtun se ty!.. Leka, yt vëlla, u vra për këtë ditë, e vetëm ti na ke mbetë. Sokol, Sokol, përmblydhe veten si burrat!

SOKOLI — E di se çka don me më thanë.

MARTINI — Pse nuk po e din se ku po të çojnë, po të flet baba kështu... E si nuk e shef se po të ndajnë prej nesh?

SOKOLI — Kush guxon?...

MARTINI — Mos dalshin fjalët e babës (*hyn Zina me valixhe në dorë. Me hap të shpejtë merr drejtimin e shkallës*).

SOKOLI — (*I del përpara*) Zinë, ku po shkon? (*I mer valixhen dhe e len në mes të skenës*).

ZINA — (*E preme*) Ti e din mirë se ku, prandaj më len!..

BJËSHKA — (*Me dashmirësi, i ven dorën*) Mos, moj nuse, mos na e ban këtë të zezë...

ZINA — (*Tue e shty*) Largohu ti...

MARTINI — (*I përmbajton*) Ke shtyn ashtu, moj, ti?... Nuk asht shërbëtorja e yte!..

ZINA — (*E ndërpret ashpër*) Mjaft ju kam ndigjue... (*Merr me ikë*).

SOKOLI — (*Shumë i shqetësuem*) Qetsohu, Zinë! Eja në vehte!.. (*E merr për dore*) Hajde mbrendë... Më ndigjo mue.

ZINA — (*Pa përfillje*) Nuk due (*niset*).

SOKOLI — (*E rrok për dy supash dhe e këthen*) Zinë... çka po ban? Mendo mirë!..

ZINA — (*E vendosun*) Të kishe mendue ti para se me u martue (*del*).

SOKOLI (*E ndjek*) Zinë... Zinë!.. (*heshtje e gjatë. Sokoli këthet shumë i tronditun, Martini se Bjeshka kanë qindrue pa lëvizë, shumë të prekun*).

SOKOLI — E shifni se ku përfundoi puna?

MARTINI — (*Tue u përmbajtë*) Ka kohë që pregatitej kjo që ndodhi. Ti nuk duhet t'i kishe lanë punët të shkojshin deri këtu.

SOKOLI — E pse unë? Përkundrazi ju që jeni shkaktarët! Ajo asht e pafajshme.

BJESHKA — Mos e prish gjakun, Sokol. Gjithëçka do të ndreqet, të pastë nana.

SOKOLI — (*Tue u ndezë*). E si të ndreqet ma mirë? Gjithëçka u përmbys. A jeni të kënaqun tashti?

MARTINI — Ule zanin e mos bërtit!

SOKOLI — E si mos të bërtas? Ju më shkatruet jetën.

MARTINI — (*Tue e shikue drejt në sy*) Atëherë, shko ku të jetë ma mirë për ty...

SOKOLI — (*I vendosun*) Mirë. Po shkoj. (*Niset*).

BJESHKA — (*Tue e rrokë*) Jo, jo, pa kalue mbi mue, Sokoli nuk del prej këndeje... Sokol, rri këtu!.. Te kush po na len?.. Ma mirë na vra, veç mos ik prej nesh (*I bije ndër kambë tue qa*).

SOKOLI — E ç'ka të baj këtu?

BJESHKA — (*Tue u çue*) Mos fol kështu, bir!.. bir i nanës...

MARTINI — (*I përmbajtun. Zani i del i plotë, por në të dallohet dhimbja e madhe, që af mundohet me e mposhtë*). Lene grue!.. Lene!.. Ai tashti asht gati me shkelë edhe mbi ne... Ai e harroi bukën e përgjakun prej duerve tueja, që ka ngranë. Harroi se barkthatë, tue u rropatë nëpër borë e shi, nxirshim kafshatën e gojës për te. E harroi shkakun pse këto mushkni u kalbën. Harroi se, po mos t'ishe ti, moj e shkretë, edhe ky do t'ishte ba hamall si unë. Ti ngulshe kambë

gjithmonë që të merrte shkollë... Qe, pra veçse shkolla nuk ka faj; por... tjetërkush...

SOKOLI — (*Shpërthen*) Mjaft!... Mjaft!... Se po çmendem... (*Mbulon fytyrën te shtylla*).

MARTINI — Kam kujtue se do të jesh tamam Sokol mali, me fletë. (*Me za, që i kumbon*). Haram, haram qumështin e kësaj të shkrete... Haram kafshatën që të kemi dhanë...

BJESHKA — (*Me të shpejtë shkon me i zanë gojën Martinin me dorë*). Mos... mos e nam djalin, bre burrë...

MARTINI — (*Vazhdon si sipër*) Ju gjatë luftës, me guximin tuej, më batë për vehte. Nuk ju pengova. E ndijsha vehten krenar, që së bashku me trimat e Shqipnisë mbarë, ishin tue luftue edhe bijt e mij. U bashkova me ju. Punova sa mujta edhe unë, por... sigurisht jo që të shifshë një ditë si kjo në shtëpinë tonë... Po Leka çka do të thonte sikur t'ishte gjallë? (*ban me shejë kah fotografia e Lekës në mur*). Shikoje, se edhe për së vdekuni gjaku i tij ka me të folë...

SOKOLI — (*Me zjarr*) Babë!...

MARTINI — (*E ndërpret*) Çka pret? Shko atje, ku je nisë! Shko në strofullin e asaj gjarpnushë, pse për atje të paskemi rritë (*Sokoli nisët, por ndalet te shkalla*).

BJESHKA — (*Thërret*) Medet për ne, si ja mbrrijtën kësaj dite. (*Bije pranë shkallës*).

MARTINI — (*Tue e marrë me vehte Bjeshkën*). Qindro grue... Qindro... Ma keq se kemi hjekë, nuk do të hjekim... (*Shkojnë n'odë, Bjeshka tue qa*).

SOKOLI — (*Niset me dalë. Ndigjohet nga mbrenda kolla e Martinin. Mbetet në vend. S'ka fuqi me lëvizë*).

Akti i dytë

Në shtëpinë e Pinës. Sallon i bukur, me mobilje të zgjedhuna. Nji derë të bje nga jashtë. Dy dyer të çojnë n'odat e mbrendëshme. Në mes — karshi — një dritare e madhe, me perde të mëndafshta. Nëpër mure piktura me panorama. Nji pasqyrë dhe nji bufë e bukur me gastarina të ndryshme. Zina asht në pasqyrë. Hyn Lini.

LINI — (Me shkathtësi) E mrekullueshme!... (Zina sillet) E hatashme!...

ZINA — (Me buzëqeshje) Të pëlqej?

LINI — Shumë. (I kap dorën).

ZINA — Mos prek?...

LINI — E pse? (I puth dorën).

ZINA — (Tue e tërhjekë dorën) Asht e ndalueme.

LINI — (Me sherri) Po kur diçka të pëlqen?

ZINA — (Po n'atë mënyrë) Po kur asht e nji tjetri?

LINI — (Në sy, afër) Atëhere duhet me ja vjedhë. Si Eva me Adamin mollën e ndalueme (Qeshin. Zina këthehet në pasqyrë. Lini e puth në supe e merr me e përqafue).

ZINA — (Tue e largue me zemrim) Mos se po na shef kush.

LINI — Vetëm muret.

ZINA — Mba vendin tand. Edhe shoqnia ka kufi.

LINI — Po unë të kam dashtë dikur...

ZINA — (*Tue qeshë*) Punë e madhe!...

LINI — As e vogël s'asht, pse unë prap të due.

ZINA — E dij. Sa me kalue kohën.

LINI — Nj'ashtu si ti me mue dikur:

ZINA — (*E ndërpret*) Lin!...

LINI — E pse prekesh? Kush e braktisi shkoun?

ZINA — Gjana të kalueme...

LINI — Por që s'harrohen.

ZINA — Ishem e re...

LINI — Prandaj s'më prite e u martove me inxhinierin!

ZINA — E dashunova.

LINI — Titullin.

ZINA — S'asht e vërtetë.

LINI — Po t'ishte një kohë tjetër...

ZINA — Dashnija s'njef «kohë».

LINI — Si t'jetë dashnia, por, kur në këtë mes asht interesi, bashkohem me ty — s'njef kohë.

ZINA — (*Ashpër*) Lin, mba gojën!...

LINI — Për interes, s'je ti e para. Ke shoqe...

ZINA — Me ato shko e tallu dhe kalo kohën.

LINI — Koha pa tallje nuk kalohet...

ZINA — Por kjo s'të shkon simbas dishirit.

LINI — Ket e di unë. Çuditëm si nuk e kupton, se njerëzit tallen me njani tjetrin, dhe talljet i zbukurojnë me mashtrime. Për këtë gja zgjedhin partnerë të përshtatëshëm. Koha duhet

kalue disi, pse asht jeta... Këte vetëm të marrët s'e kuptojnë. Dikur as unë s'e kuptojshem, por ma mësove ti...

ZINA — S'asht e vërtetë. Unë i vlerësoj njerëzit me virtyte. Mendimet tueja i urrej.

LINI — Kurse unë, sot i adhuroj. Përsa i përket virtyteve, këto përdoren simbas interesit të njeriut. Po a s'je ti, moj, që me sa fjalë të bukura, premtime, betime edhe lot, më përshëndete natën e fundit, kur u nisa ushtar? A s'je ti, që m'a ushqeve dashurinë me fjalë t'ambila, nëpër letra që më shkruajshe n'ushtri? Me këte tallje, ose lojë, vazhdove deri sa u fejove. Këtë e mora vesht nga të tjerët, e jo prej teje! Kur u këtheva, të gjeta të martueme...

ZINA — (*E zemrueme*) Lin...

LINI — U çudita shumë, se sa shpejt më harrove.

ZINA — Pusho! U bane i padurueshëm.

LINI — (*I qeshun*) Duro, o mësuesja e ime. Nxanësi i yt po të flet me gjuhën, që ti vetë ja ke mësue...

ZINA — (*Shpërthen*) Shko, shko po të them!

LINI — Mos u zemëro. Unë ndihem fort i gëzuem, që, ma në fund e gjeta rastin me t'i thanë mësheftësitë e zemrës (*ambël*). E këto nuk i zbulohen kujdo...

ZINA — Për këte paske ardhë?

LINI — (*Me sherri*) Jo, kam ardhë me gjetë edhe unë kukllën time ashtu si e ke gjetë ti.

ZINA — I poshtër!

LINI — (*Pa u zemrue. Me buzëqeshje*) Të falenderit. Po ty çka të tham?

ZINA — Thuej çka të duesh — aq më ban — veç thyej qafën!..

LINI — (*Me marifet*) Të due. Këtë thotë zemra e ime. Prandaj... pranoje (*I afrohet*) Pse largohesh?

ZINA — Ik, ik dhe mos ta shof ma bojën në këtë shtëpi!

LINI — Urrejtjen tande e dashunoj... (*Hapet dera. Hyn Pina*). (*Lini ndrron tonin dhe flet krejt ndryshe*) Po Berti kur vjen?

ZINA — S'e dij...

LINI — (*Pinës*) Si je. zojë, me shëndet?

PINA — Mirë, Lin. Kur paske ardhë?

LINI — Njitash. Deshta Bertin.

PINA — Se kur vjen s'e dij. Qysh se ka mbetë pa punë, hyn e del si e kur i teket. Po ti ulu e prite.

LINI — Nuk kam kohë. I thoni se e kërkova. E pres sonte në «Kafe Park». Besoj se do t'i rregulloj një punë.

PINA — Ashtu? Të falemnderit.

LINI — Unë jo se s'kam gja në dorë, pse një llogaritar jam... por kam folë me disa shokë...

PINA — Fjala e mirë gjithmonë ndihmon.

LINI — Për mirë po mundohem. Bertin e kam shokun ma të dashtun. Më vjen shumë keq për fatin e tij.

PINA — Sa mirë ishte mësues. Me gjithëse larg, nëpër katunde, atëhere ishem shumë ma e qetë se sa tashti, që e shof pa punë.

LINI — Duhet me pasë shumë kujdes, se menjherë të rrijnë gati. Sidomos neve... Mjaft i kam folë Bertit, kur ishte mësues, por kot. Asht

shumë i ngutshëm, dhe shpesh s'e kontrollon veten kur flet.

PINA — Ndihmoje, Lin. Unë e shkreta mjaft i flas. Kam frikë për te.

LINI — Mos u ban merak. Tashti, që asht mërzitë pa punë, do të më ndigjojë.

PINA — Po ti, si shkon me punë? A po lodhe shumë?

LINI — Shumë. Sidomos këto ditë. Kanë dalë disa copa të bukura. U tërbuen femnat. Se ku i gjejnë gjithë këto pare? I mbaruen të gjitha.

ZINA — Po ajo copa fantazi?

LINI — Ajo mbaroi. Sa e bukur që ishte! U vranë gratë për te. Dhe kishin të drejtë...

ZINA — *(Me keqardhje)* Mbaroi...

LINI — Ju paska pëlqye?

ZINA — Tashti s'ka randësi.

LINI — Do të shikoj.

ZINA — Mund të shpresoj?

LINI — Po neve shpresa na mban gjallë. *(qeshën)*. Kështu, pra, në mbramje në «kafë Park» t'i thoni Bertit *(Tue u marrë dorën)* Të mirë u pafshim.

PINA — Mirëse të na vijsh *(Lini del)*.

ZINA — *(Tue u rrotullue para pasqyrës)* Sa copë e bukur që asht, moj mami! Po e bleva do të më shkojë shumë.

PINA — Ke pare për te?

ZINA — Jo, por do të gjej.

PINA — E ku? Në shtëpi s'kemi.

ZINA — Le t'i gjej Sokoli borxh.

PINA — Më duket se s'ke nevojë. Tashti por-sa e bleve një copë të re.

ZINA — Por si kjo s'kam. Si thue ti, të mbe-
tem pa te? Ti thuej ishalla ma gjen Lini...

PINA — Ai asht i zoti i punës e ta gjen,
por...

ZINA — Më duket se nuk ke qejf që ta blej,
mama?

PINA — E ke due unë të shof ma të veshun
se ty? Eh, si të vishte mamaja dikur!... Nuk ishe
fort e vogël. E mban mend? (*shëf fotografinë e
burrit*).

ZINA — Po si. Fort mirë.

PINA — (*I afrohet tue e shikue*) I shkreti,
baba yt vdiq para kohe! Ah, si e mbante shtë-
pinë me fitimet e dyqanit. S'ja kalonte kush në
punë. E shëf ket vazo... Sa e çmueshme asht për
mue. Sot, sa kujtime të bukura zgjohen prej saj
në zemrën time të vrame, dhe më bajnë me
vuejtë shumë! (*Tue ndryshue*) Por duhet me tha-
në se edhe sot, shyqyr zotit, jemi mirë. Ka prej
shokëve tonë, që hjekin shumë keq. Mos e harro
këte. Mandej, kemi edhe shtëpinë tonë...

ZINA — Pse m'i thue të gjitha këto?

PINA — Megjithëse nuk asht i sojit tonë, bu-
rrin e ke gjetë të mirë. Ke pasë fat me te.

ZINA — Edhe ai me mue — mos të harroj-
më. Pse, s'e meritojshe unë një ma të mirë?

PINA — Në një kohë tjetër, po. Sokoli asht
i urtë dhe të don shumë.

ZINA — Për këtë jam e bindun. E provoi me
ardhjen e tij këtu. Sa jam e lumtun, moj mama.
Atje m'ishte ba jeta e padurueshme. Megjithse u
sillshin mirë me mue e asgja s'më mungon-
te; kishem neveri me jetue n'atë rreth. Ma në

fund ja arrija qëllimit me dalë prej andej së bashku me Sokolin. Më beso veç. se ka qenë shumë vështirë për mue.

PINA — Të kesh kujdes.

ZINA — Për çka?

PINA — Për Sokolin. Nuk asht e lehtë për te që u largue nga familja. Grueja duhet të ketë marifete. Të sillet simbas rastit me burrin.

ZINA — Si flet edhe ti mama! Burrë e grue s'janë ma si dikur...

PINA — (*Tue qeshë*) Mos kujto se na e kemi mbajtur gojën gjithmonë mbyllë. E kemi hapë edhe na, që ç'ke me te, kur ka qenë nevoja, por pa ndigjue kush (*Hyn Berti*).

BERTI — Qe, pra, moj lule, shokët e bukurshin tanë nuk m'apin punë tjetër, përveç kazmës!

ZINA — Sokoli s'të ka faj.

BERTI — Pse s'interesohet?

ZINA — Sikur e ka në dorë?

BERTI — Me shokët e tij.

ZINA — Që po e duen kaq shumë...

BERTI — More nuk don, pse po të donte...

ZINA — (*E ndërpret*) Fundi, pse më thue mue? Në shtëpi e ke, pra fol vetë me te. Apo të duket përulje?

BERTI — Ndoshta. E pse jo? Unë s'mund ta shoh me sy.

PINA — Bert, mos fol kështu?

BERTI — Më fal, se vërtetë i p'reka dashninë, (*qesh*).

ZINA — Ban mirë me shikue punët tueja.

BERTI — Flas kështu pse kam qejf.

ZINA — Këte qejf, veç, mbaje për vehte.

PINA — Bert, jemi në një familje, e nuk duhet të flasish kështu për Sokolin. Sillu mirë me te. Asht burr' i motrës sate. S'kemi çka me ba: kështu erdhi koha.

BERTI — (*Shpërthen*) Dreqi e marrtë këtë kohë. Unë po pëlcam. — «koha»! Sa e urrej këtë fjalë. A keni sy me pa, se ku kemi zbritë? Motra e ime — grueja e djalit të një hamalli. . .

PINA — Asht inxhinier.

BERTI — Por jo i përshtatun për nderin e familjes sonë. E pruni edhe në shtëpi, bukuroshja.

ZINA — Mjaft me këtë gjuhë!

BERTI — Tjetër s'kam.

PINA — Mos e tepëro, Bert!

BERTI — Bukur besa. Tashti nuk kam ma pushtet të flas as në shtëpinë teme, sepse ka ardhë zotnija i ri! E ku të shfrej unë? Më thoni, ku?

PINA — Qetsohu, bir! . . .

ZINA — (*Bërtet*) Çuditëm me mendimet tueja! Kaq vjet kanë kalue, dhe t'i s'don me e pa realitetin.

BERTI — Këtë realitet e urrej.

ZINA — Vehtes i ban dam, sikurse i ke ba. Përmbaje vehten, se e pëson edhe ma keq.

BERTI — Më kërcënohesh?

ZINA — Të këshilloj.

BERTI — Mos u lodh kot.

PINA — Pushoni! S'ju vjen turp! Edhe para meje! . . .

ZINA — Ky asht shkaktari, mama (*Bertit*). Edhe ti ishe dakord për ardhjen e Sokolit këtu. Tashti pse ban fjalë?

BERTI — Unë dakord? Jo.

ZINA — Fol, mama!

PINA — Me pëlqimin tonë erdhi.

BERTI — (*Pinës*) Ti ma mbushe mendjen. Unë nuk dojshem.

ZINA — Fundi, pranove. Prandaj, s'ke të drejtë ma të sillësh kështu.

BERTI — (*Qesh me ironi*). Oh, po të fyej idealin tand! Sokolin e dashtun! Pun' e madhe!

PINA — Bert, e gjykon shtrembët Sokolin. Ai u bani ballë të gjithëve për t'u martue me motrën tande. . .

BERTI — Mos kujtoni se ka ndryshue.

PINA — Nuk asht fanatik, si të tjerët. Ai asht mjaft objektiv në pikëpamjet e tija.

BERTI — (*Me përbuzje*) Objektiv. . . Unë e shof tej-për-tej atë. Sado larg me e prekë, menjherë i hapen sytë dhe i ndrisin në një mënyrë sikur don me të përpi (*qesh*). Ndjenja e klasës! Le ta dijnë mirë, pra, se edhe unë jam krenar për klasën teme — në mos qofshi ju. . .

PINA — Unë po kam punë me dalë. Epuni fund këtyne fjalëve. Bert, sillu mirë me Sokolin. Nuk përfitojmë gja po u largue nga shtëpia. Mos harro se në ç'gjëndje të vështirë ishim para se të vinte këtu. . . Ti vazhdon me qenë i papunë. Prarueje gojën, se jo vetëm ne, po edhe motrës i ban dam (*niset, por ndalet*). He, se kjeç tue harrue. Bert, ishte Lini këtu dhe tha se të pret në mbramje në kafe «Park» (*del*).

ZINA — Të jesh ma i përmbajtun.

BERTI — E si ta përmbaj veten, kur zemra po më pëlset? unë, kur urrej vehten, jetën teme — urrej gjithçka.

ZINA — Unë të kuptoj shumë mirë, e jam me ty, por mos u ban posë të tjerëve. S'asht ko-

ha e herojve. Rrezikon vehten. Shtroju fatit. Majft ke shkue me shpresa të kota.

BERTI — Si thue kështu ti, moj — «të kota»?

ZINA — Koha po e vërteton. Vazhdimisht ke thanë: «I erdhi fundi»? Por kaluen kaq vjet, e këta po forcohen përditë.

BERTI — Të duket ty...

ZINA — Jo vetëm mue, por të gjithëve. Edhe atyne, që kanë pasë mendue si ti.

BERTI — Mjaft, se jam ngopë me agjitacion!

ZINA — Të jesh ma realist! Hapi sytë e mos jeto me fantazina!

BERTI — Motra e ime më flet kështu? Po a e din, po a e din, moj, si kemi jetue dikur?

ZINA — E di. Atëhere kemi jetue mirë na, sot jetojnë mirë të tjerët. Shumica.

BERTI — (*Qesh me ligësi*) Shumica!... Shërbëtorët tonë. Horat, thuej ma mirë, që s'kemi begenisë as me folë me ta. A e shef se çka po na bajnë?

ZINA — E atëhere, pse të zemërohemi kur po na këthejnë borxhin.

BERTI — Kësaj i thonë zhdukje.

ZINA — E si duhet me veprue me ty, kur ti mban kësi qëndrimi? Ti the se na s'kemi begenisë me folë me këta. E pra këta ta dhanë mundësinë me punue, por ti s'deshte. Ç'ka deshte ma tepër? Don me luftue për krenarinë e klasës, e s'bahesh veçse një Don Kishot!

BERTI — Shife, shife, si flet!...

ZINA — Të flas kështu pse të due të mirën. Jemi motër e vëlla. E shef se çka i bane vehtes tue pasë kso mendimesh. S'të mjaftoi pakujdesia për shkollën, por fillove me folë poshtë e përpje-

të çka nuk duhet. Fundi banu i urtë e mos fol
çka ndjen. Pse nuk e shef se në krahasim me të
tjerët...

BERTI — Dreqi i hangërt të tjerët! Mue
m'intereson vehtja, jeta e ime.

ZINA — Atëhere lufto për jetën tande: Me
punë, e jo tue blue kësi mendimesh.

BERTI — Po ty, moj nuse, qysh kur të pas-
kan edukue kaq bukur me frymën e re? (*Shkon
tue qeshë në dritare*).

ZINA — Ironia e yte s'më pëlqen.

BERTI — Atëhere, rri me ambëlsinë e atyne
që të pëlqejnë. Qe, po të vijnë (*Shkon n'odë*).

ZINA — Mbas filluem, do të më ndigjosh
deri në fund (*shkon në dritare, dhe mandej kë-
thehet e hyn n'odën e Bertit*). (*Hyjnë Marku dhe
Sokoli tue bisedue*).

SOKOLI — Mirë, ju mbani mendimet tueja
e unë të mijat.

— MARKU — Në bisedë nuk shtrohet vetëm
ai që ka frigë se humbet.

SOKOLI — Do të shofim se kush do të fi-
tojë.

MARKU — Çuditem se si ke besim kaq të
verbët në vetvehte!

SOKOLI — (*Thërret*) Zinë!

MARKU — (*Menjherë*) Sokol, unë deri këtu
kam ardhë që të bisedojmë.

SOKOLI — Mjaft kemi bisedue, Mark. Unë
i kam dorëzue në rregull traktorët. Për pakuj-
desi — përgjigjen traktoristat. Mandej, pse e ba-
ni mizën buell? Disa prishje kanë ndodhë — asht
e vërtetë, por megjithate, planin do ta realizoj,
çka doni ma tepër?

MARKU — Pse je indiferent, të duket punë

e lehtë. Por prishjet janë të shpeshta. Kalo një traktor prej një vendi në një tjetër — koha kalon e toka s'punohet. E në qoftë se prishet moti, çfarë mbjelljesh do të kemi? //

SOKOLI — Fundi, mbjelljet do të bahen në kohën e duhur.

MARKU — Dyshoj. Jo vetëm unë, por edhe të tjerët. Kështu doli n'analizën, që iu ba gjendjes.

SOKOLI — Do t'i shifni analizat tueja.

MARKU — Të kishe ndejë me ndigjue deri në fund, e jo si bane ti, që me paturpësinë ma të madhe, u çove e ike prej mbledhjes, porsa filluen me të prekë ty.

SOKOLI — E çka të ndigjojshe? Kritikat tueja mund t'i bani edhe pa mue.

MARKU — Pranoje, Sokol se sjellja e ytes'i lejohet askujt. Aq ma pak ty, si nëndrejtor teknik. Kësaj i thonë mendemadhësi.

SOKOLI — Tashti e teprove, Mark.

MARKU — Ti mos u zemro. Nuk je i paprekshëm. Pse të due, ta them të vërtetën ndër sy. Mos kujto se i shpëton përgjegjësisë.

SOKOLI — Për këtë punë të çuen kaq shpejt te unë? S'due ta prishi gjakun ma zi. Kam mjaft halle.

MARKU — Hape zemrën Sokol. Jemi gati me të ndihmue. Unë të kërkova, si shok që të kam, për me të thanë se. . .

SOKOLI — (E ndërpret shpejt) Mjaft, he e marrtë dreqi këtë bisedë! Për çdo gja që të ndodhi, përgjegjës jam unë. Vetëm ju lutem për diçka. Të më leni të qetë. Due qetësi, vetëm qetësi...

MARKU — Çfarë qetësije kërkon, kur nuk shkon mirë me punë? Si nuk e shef veten se je

drejt shkatrrimit? Sokol, si ishe dikur!... Hidhe synin e shiko pak mbrapa, dhe do të çuditesh...

SOKOLI — (*Drejt në sy*) Çka don me thanë, Mark?

MARKU — Më dhimbesh shumë. Jemi shokë fëminije. Nji fat kemi pasë. Yt vëlla, Leka, ra dëshmor, ndërsa na jetojmë, ti inxhinjer e unë agromom, dhe për fat në të njajtin S.M.T. (*heshtje*). Më duket se po ndahemi edhe unë e ti.

SOKOLI — (*Këto fjalë i vijnë të paprituna*) Mark, pse... flet kështu? A ka forcë, që mundet me na nda?

MARKU — Ndoshta... rugët e ndryshme...

SOKOLI — Si the?!

MARKU — Po Sokol, ndoshta rrugët e ndryshme. Ti ishe aq i fortë, i hapët e i guximshëm kur punojshim së bashku e ndiqshim shkollën e natës. Kurse tashti... Sa ke ndryshue e po ndryshon!... Mundohem me të ndejë pranë, por kot. Ti nuk do njeri. Je mbyllë në vetvehte. Dikur s'kishim mësheftësina. Tashti u bana i panevojshëm për ty!...

SOKOLI — (*Me gjallni*) Mos, Mark, mos fol kaq randë. Të gjitha t'i duroj, por këto fjalë jo.

MARKU — (*Shpërthen me dhimbje të madhe*) Duroji, Sokol, duroji, pse janë të vërteta. Çka po ndodh me ty? Si harrove çka shkruiejshin gazetat dhe sa herë delte fotografia e yte ndër ta? Po, gjatë luftës. Ishe një ndër pionierët ma të guximshëm. A të kujtohen makinat gjermane?... Pse nuk e kujton të kaluemen, që ta shofish edhe ma mirë vehten se si po rrokullisesh, që të shofish se si je shkëputë nga jeta, nga shoqnia e yte, e po mbytesh mbrenda katër mureve (*e kap për*

krahu). Ku e ke mendjen? Hape gojën... Pse s'flet, Sokol?

SOKOLI — (*Tue e përmbajtë tronditjen*) E çka të flas? Ti don me dijtë «pse»-hin, e unë... si të them?... Nuk e dij... (*sytë i mbushen me lot*) Më duket se diçka m'asht këputë këtu në zemër... Vuej shumë Mark... (*Mbulon fytyrën me duer*).

MARKU — (*Me ngrohtësi*). Ta besoj, Sokol... -

SOKOLI — Kam një pshtjellim mbrenda vehtes. Asgja s'më tërhjek... Po humbas andjen me jetue... E ndiej vehten krejt të vetmuem.

MARKU — Pse je largue prej të gjithëve?

SOKOLI — S'asht e vërtetë.

MARKU — Deshta me thanë, prej atyne që ishin njerzit e tu.

SOKOLI — (*E ndërpret*) Mark!.

MARKU — Po, Sokol, pranoje! Ti tashti ke një rrëth tjetër. Ndoshta vuen pse ende s'je më-sue aty. Tjetër botë... të tjera ndjenja... s'kapen menjsherë...

SOKOLI — Gabohesh, Mark. Mue s'më trondit asgja. Ju pse jeni largue prej meje?

MARKU — Të duket ty. Tjera duer të largojnë prej nesh. Ti e ndien këtë po s'mundesh me kundërveprue. E di se nuk duron me të folë pse të duket agjitacion... Por sido qoftë mos harro, se ambjenti ku jeton, pa u kujtue direkt ose indirekt vepron përmbi çdo njeri.

SOKOLI — Pse, kaq mendelehtë të dukem ty?

MARKU — E di se nuk je, por megjithkëtë s'asht keq me ta kujtue. Ma mirë heret se vonë...

SOKOLI — (*Ashpër*) Mark!

MARKU — (*Me kujdes*) Po, pse qysh se u martove. . .

SOKOLI — (*E ndërpret*) Kam ndrrue — deshte me thanë? Jo, Mark, nuk asht puna këtu. Unë jam i lumtun pranë Zinës. Më don dhe e due, por. . .

MARKU — Po pse u ndave prej prindëvet?

SOKOLI — M'u ba jeta e padurueshme prej grindjevet.

MARKU — Por kush i shkaktonte?

SOKOLI — Prindët.

MARKU — S'e besoj.

SOKOLI — Po kush?

MARKU — Zina, që të pruni këtu.

— SOKOLI — Ajo s'ka faj. Për këtë jam i bindun.

MARKU — Si e lejove ti këtë bindje shnjerrëzore me të shty me braktisë prindët, tue i lanë me atë dhimbje të madhe për njanin djalë të vramë? Ti, në vend që me ua lehtësue dhimbjen, ua shtove ma tepër. I vrave papritmas. Për qejfin tand, për kapriçot e s'at shoqe sakrifikove ataj njerëz, që u martirizuen për ty. Zgjodhe rrugën ma të lehtë, që të shikojsh jetën tande, që të jetojsh i lumtun. Po kjo asht rrugë egoisti. Çfarë zemre ke ti? Si i harrovel! . . .

SOKOLI — (*Shumë i tronditun*) Ah, jo, Mark, s'i kam harrue. Të lutem mos mendo kësh-tu. Vazhdimisht i kam në mendjen teme. I due si jetën. Unë, pa dashjen teme, u largova dhe erdha këtu, por mos kujto se fitova. Jo, humba shumë. Këte e dij vetëm unë, që digjem përmbrenda. Më ndjek mallkimi i tyne. Jam i dërmuem, (*heshtje. Me përmallim*). Sa herë më duket sikur ndi-gjoj kollën e babës, dhe sikur shof duert e nanës?

Askund nuk gjej qetësi. Sytë e tyne të përlotun më duket se më ndjekin kudo me urrejtje. Më thuej, ç'ka të baj?

MARKU — Sokol, largohu prej këtej.

SOKOLI — Të largohem? . . . Po Zinën?

MARKU — Merre me vehte . . .

SOKOLI — E ku të shkojmë? Pranë prindëvet?

MARKU — Gjej një vend tjetër për banim.

SOKOLI — (*Mbas një pushimi*). Ndoshta asht e pamundun?

MARKU — Ban ç'mos që ta bindësh Zinën. Këndej duhet të largohesh sa ma parë. Në një vendbanimi tjetër, do të kesh shoqinë tande afër. Dalngadalë, do të rregullosh edhe marrëdhajat me prindët. Do të fillojsh me gjetë qetësinë e kërkuese. Kështu si e ke nisë ti, mund të bahesh fort kollaj i pavlefshëm për shoqinë tonë. (*Tue qeshë i bije Sokolit në krahë*). Rueju more, se po na bahesh borgjez.

SOKOLI — Ma parë i vdekun.

MARKU — Atëhere, banu burrë.

SOKOLI — E po që se kundërshton Zina?

MARKU — S'e besoj, përderi sa e dashunoni njani tjetrin. Qëndrimi i saj ndaj kërkesës sate, do të jetë një provë e dashnisë së saj. Këte gjendje, në të cilën ti ndodhesh sot, as ajo nuk duhet ta pëlqejë e ta durojë, (*çohet me dalë. Te dera*) Mos harro, Sokol, se tronditjet familjare e damtojnë çdo njeri edhe në punë. . . Mirë u pafshim (*del*).

SOKOLI — Mirë u pafshim. (*Shkon në dritare tue mendue. Mbas pak kohe hyn Berti*).

BERTI — (*Tue shikue Sokolin qesh si me vehte*).

SOKOLI — (*Sillet. Idhtas*) Po ti, pse qesh?

BERTI — Jam i kënaqun.

SOKOLI — Deshta me thanë: me ke po qesh?

BERTI — Ndoshta me vehte. M'u kujtue di-
çka.

SOKOLI — Ashtu? (*sillet prap nga dritarja*)

BERTI — (*Mbasi i afrohet, i zgjat kutinë e cingareve*). Ndize! . . (*Sokoli merr një cingare*). Si i ke punët, Sokol?

SOKOLI — (*Ftofët*) Mirë. . . po ti?

BERTI — Për drej! S'më apin punën që kisha.

SOKOLI — Vehtes ja bane. Ishe shumë mirë
mësues.

BERTI — E pse më pushuen?

SOKOLI — Për shkak të sjelljeve tueja.

BERTI — Dhe ti, e beson? Nuk asht kështu.
Më kishin inat. Më urrejshin si bir tregëtari.

SOKOLI — Ta kanë thanë këte?

BERTI — Jo, por kuptohet se kjo asht arsye-
ja. Lufta e klasave.

SOKOLI — Këto janë trillimet tueja. Flet
kot. Kur hyne në punë, e dijshtin se biri i kujt ishe.
Në pushtetin tonë lufta e klasave nuk bahet pen-
gesë për asnjë njeri, çfardo klase t'i përkasi, në
qoftë se me bindje e ndershmëni punon **ku** të jetë
nevoja për të mirën e vendit. Pse nuk vazhdove
me punue me ndërgjegje si mjaft prej shokve
tuej?

BERTI — Ti nuk e din sa e mërzhitëshme asht
për një të ri jeta në katund. . .

SOKOLI — Çka je ti posë mësuesave të tjerë?
T'ishte besue puna ma fisnike: me çue dritën e
arsimit ndër ato vende, ku dikur s'kishte asnjë
shkollë. Por ti s'e kuptove e s'e çmove këtë detyrë
të naltë. E deri kur deshte me të dëruar? Ma mirë

të kishe vu mend nga paralajmërimet e të kishe vazhue punën me nderë.

BERTI — Pse më pushuen vetëm mue? Ka edhe të tjerë.

SOKOLI — Edhe ndonji, që të mos ketë raderi më sot në sy, pa tjetër do ta pësojë një ditë. Mos u ban merak.

BERTI — Këtë e thue ti. Por në fakt veprohet simbas njeriut. Për dike mbyllet syni.

SOKOLI — Iku ajo kohë. Sot, para ligjeve, të gjithë janë njësoj e të barabartë. Po punove me ndërgjegje, askush s'të trazon. E po pat ndonji që mbyll synin — si thue ti — dhe ka edhe kësisht, këtij herët a vonë, do t'ja mbyllin edhe synin tjetër. Nuk shkon kungulli gjithmonë përmbi ujë.

BERTI — Çuditem, për këte besim të tepruem që ke. Sikur t'i kishe ti vetë punët mirë, e po hahet, por...

SOKOLI — Pse, çka din ti? (*Tue e shikue rreptë*).

BERTI — Asgja ma tepër se Zina, e cila më diftoi se në ç'gjendje je. (*Heshtje*) Mirë me mue, po me ty çka kanë?

SOKOLI — (*Pa i dhanë randësi*) Ndonji keqkuptim.

BERTI — Uroj që të rregullohet.

SOKOLI — Ndryshe s'ka se si...

BERTI — Kësaj nuk i dihet. Do të shofim. (*Heshtje*). Më dhimbesh.

SOKOLI — Pse, a jam ba me t'u dhimbtë?

BERTI — Megjithse mundohesh me e përmbajtë vehten, të diktohet vuetja që ke. Kritikata duket se janë të forta (*me ton therës*). Tanë besimi që kishin në ty, s'po të ban pare... Njikështu kanë fillue edhe me mue.

SOKOLI — (*Premas*). Me sjelljet tueja don me më barazue ti mue?

BERTI — As që e mendoj një gja të tillë. Të tjerët po të barazojnë.

SOKOLI — Kush janë këta «të tjerët»?

BERTI — (*Ironik*). Ata, që të kanë pru në këte gjendje (*duket Zina*).

SOKOLI — As unë, as të tjerët, nuk e barazojnë vehten me ty...

BERTI — Atëhere pse e more motrën teme për grue. 15

SOKOLI — Mora ate, e jo juve.

BERTI — Po t'ishte ndonjë kohë tjetër, vetëm n'andër, ndoshta kishe me e pa.

ZINA — (*Ndërhyn me shpejtësi*) Si guxon me folë kështu, Bert?

SOKOLI — (*I përmbajtun, Bertit*). Po të ndigjova edhe një herë... (*Zina u hyn në mes*).

BERTI — Mos u prek nga e vërteta.

ZINA — Pusho, Bert. Çka të duhet me u përzi ndër punë që s'të përkasin. (*Sokolit*). Sokol mos u ven vesh fjalëve të tija... (*Berti del*)

SOKOLI — Asht ba i padurueshëm. Unë kam hallet e mija, e ai më çan kryet...

ZINA — Ai s'asht në vehte tashti që ka mbetë pa punë.

SOKOLI — Ate që kërkoi, ate edhe gjeti. Po unë si të baj? Vij në shtëpi e s'kam pse vij. Shkoj në punë — kritikohem...

ZINA — (*Tue e përkëdhelë*). Ti mos u turbullo kot. Në punë kritikata shkojnë e vijnë. Ty s'kanë çka me të ba, pse je inxhinjer. (*Shkon te bufaja, ndërsa Sokoli ulet në divan pranë tryezës tretun në mendime*). Sa ma tepër mendohesh aq ma shpejt plakesh. (*Mbush dy gota me pije, dhe i*

ven mbi tryezë. Sokoli e shikon, por s'e kupton arsyen). (Tue dashtë me i tërhjekë vemendjen Sokolit për fustanin e ri që ka veshë, shkrep kambën për dysheme me kapriç). Pse nuk më shikon Sokol?

SOKOLI — Po të shof. . .

ZINA — Atëhere pse s'më thue ndonji fjalë për fustanin e ri.

SOKOLI — (I qeshun). Nuk e vuna re! (Çohet. Zina rrotullohet). E gëzofsh!

ZINA — Të faleminderit. (Sokoli ulet, dhe tue shikue Zinën qesh). Pse qesh, Sokol?

SOKOLI — A e di se më dukesh sikur ke veshë fustanellë.

ZINA — Asht moda e fundit me zhuponi. Po ku merr vesh ti nga moda. (Qeshin. Zina ulet mbi gjunjët e Sokolit, merr gotën për Sokolin e për vehte dhe mbasi i ndeshin e i pijnë, përqafohen e puthen). Gjithmonë duhet të jemi kështu të gëzuëm në shtëpinë tonë. Vetëm diçka na e prish qetësinë këtu, papunësia e Bertit. Sikur të përpiqesh me i gjetë punë, Sokol?

SOKOLI — S'më përket mue.

ZINA — Sidoqoftë, duhet t'interesoresh pse asht për të mirën e familjes sonë (ulet në kolltuk).

SOKOLI — Po, po të familjes sonë (qesh me nervozizëm).

ZINA — Pse qesh?

SOKOLI — Më duket vehtja qesharak!

ZINA — A ban me e dijtë pse?

SOKOLI — Të mos lshë ti, nuk do të kisha ardhë kurrë në këtë shtëpi. Këtu e ndjej vehten të huej. . .

ZINA — (E ndërpret) Sokol!

SOKOLI — Jo pranë teje, Zinë. . .

ZINA — (*E prekun*) Kurrë s'më ke folë kaq randë. Po e shof se nuk më don ma si përpara.

SOKOLI — Mos fol kështu. E si të mos e due unë Zinën time. . . Jam i lumtun pranë teje. . . Por. . .

ZINA — Por ç'ka. Pse nuk e ndien vehten si në shtëpinë tande? Na erdhëm këtu, pse atje ku ishim na u ba jeta e padurueshme. . .

SOKOLI — Mos ma kujto!

ZINA — Kaq shumë të vjen keq që u larguem?

SOKOLI — Nuk mund të them se jo. Pse, a sjellje e mirë të duket ty braktisja e prindëve?

ZINA — Por kur prindët veprojnë si ata, nuk e meritojnë mëshirën. . .

SOKOLI — (*Ashpër*) Mjaft! . . . si guxon? . . .

ZINA — (*E ndërpret*) Kujt i bërtet? Unë e kishem fajin? Mandej, pse nuk ndejte atje? Unë s'të pruna. Ti vetë erdhe.

SOKOLI — E pashë, se ishte e pamundun të jetojshim ashtu. . .

ZINA — (*Ecën*) Atëhere çka ke? Pse vuen? Këtu të duem të gjithë. Edhe Berti të don, pavarësisht se grindeni nganjherë, kot. Pse rrin i vranët vazhdimisht.

SOKOLI — Zinë! . . .

ZINA — (*Vazhdon e nxeme*) Më len mue tashti të flas. Pse i ke mëshfë këto ndjenja prej meje? Sa herë që të kam pyetë, ti më je përgjeggjë ndryshe. Ky asht sinqeriteti i yt?! Kjo asht dashuniya që ke për mue? (*tuz e përqeshë*) «S'mund të rri ma në këtë shtëpi». . .

SOKOLI — Gjithmonë kam qenë i sinqertë me ty, dhe jam. Ti mos u zemro.

ZINA — E si mos me u zemrue, kur njeriu ma i dashtun, që kam në jetë, vuen e unë s'jam e zonja ta ndihmoj? . . . Si e mendojshem jetën pranë teje! (*qan*).

SOKOLI — Qetësohu, e më kupto edhe mue...

ZINA — (*Ndryshe*) E çka me të kuptue ma tepër. Të vjen randë nga bota: që erdhe këtu! Kurse atë «botë» duhet ta urrejsh. Ajo s'na bashkoi, por luftoi kundër nesh. Tashti, ajo kërkon shkatërrimin tonë. Than'e thashet, vetëm të dobëtit përkulin.

SOKOLI — (*Gjallnisht*) Fjalët e botës nuk më bajnë përshtypje, jo. Por çka t'i baj vehtes? Këtu po më xehet fryma. S'ka ajër për mue.

ZINA — (*Me neveri*) Ky sentimentalizëm nuk shkon për moshën tande.

SOKOLI — (*I nxemë*) Kto janë ndjenjat e mija, që po digjen, që po më shkatërrojnë. Ti nuk shef se më ke harrue. Mendon vetëm për fustanet tueja. Ku i ke sytë? Kështu isha unë?

ZINA — (*Shpërthen gati tue qa*) E ç'faj të kam unë se ti, mbas pune, mbylle në shtëpi e s'ke qejf me dalë? Më ke ba edhe mue si vehten. Por unë kam vetëm një jetë, një jetë e këte s'e due të mbyllun. Due të gëzoj si shoqet e mija — edhe me fustanet ma të mirë e ma të bukur. Ti, gëzimin që kam, ma shndrron n'idhnim. (*Qanë*).

SOKOLI — (*Mbasi i afrohet, me ambëlsi*) Zinë, më fal. Nuk deshta me të shqetsue.

ZINA — Un s'të kuptoj! Ç'asht me ty! Ti më ke harrue krejt, Sokol.

SOKOLI — Më vjen shumë keq në qoftë se dyshon sadopak për kte (*me ngrohtësi*). Zinë, (*e... shikojnë njani tjetrin për pak e përqafohen*).

ZINA — Prit, Sokol, po vij njitash (*Shkon n'odë e mbas pak këthehet me një këmishë me kuadrata të theksueme*).

SOKOLI — Po kjo?

ZINA — (*E gëzueme*). E kam ble për ty. Vishe (*I hjek xhaketën*).

SOKOLI — Të faleminderit. Po pse kaq për ngut.

ZINA — (*Tue i hjekë këmishën*). Vishe, vishe. Kam qejf me të pa. (*Sokoli vesh këmishën e re*). Sa mirë dukesh.

SOKOLI — (*Tue u shikue në pasqyrë, s'i pëlqen vehtja*) Ashtu. . .

ZINA — S'të pëlqen?

SOKOLI — Për deri sa e ke ble ti, më pëlqen, por. . .

ZINA — Mos fol, Sokol, kaq hije të ka, sa s'ka ma. (*Tue mos e lanë Sokolin me futë këmishën nën pantallona*). Kështu duhet.

SOKOLI — A ishin mbarue këmishat e tjerara-a?

ZINA — Sa bukur do të dukesh sonte në mbrëmje.

SOKOLI — E ku do të shkojmë?

ZINA — E shëf se ke harrue. Jemi të ftuem te daja. Ai ka përgatitë darkë për ne.

SOKOLI — Mirë, shkojmë. . .

ZINA — Më duket se nuk ke qejf?

SOKOLI — Ti e din, s'asht hera e parë.

ZINA — Jo, Sokol, nuk duhet të rrihsh kështu i tërhjekun. Mandej në farë e fisin tim, mos rri i mpitë e i vetmuem, por fol e qesh së bashku me ta. Ata të gjithë të duen e kënaqen kur u shkon.

SOKOLI — Dyshoj. . .

ZINA — Sepse nuk njifeni mirë. Afrohu edhe

ti pranë tyne. Banu i gëzueshëm. Ata të presin si të vetin.

SOKOLI — S'e besoj...

ZINA — Ke pa gja? Ke vu re ndonji shejë, e të vjen zor me ma thanë? Fol.

SOKOLI — Jo, por e ndiej. E shof ndër sytë e tyne. Më duket sikur më shikojnë nga nalt.

ZINA — Gabohesh. Asht e pamundun. Ti je me shkollë të naltë, e kuptohesh shumë mirë me ta. S'je si të tjerët... Ju mund të shndrroni biseda mbi çdo problem.

SOKOLI — Pikërisht këtë s'mund ta duroj, pse n'atë rreth nuk shof asgja që të më tërhjeki. Bisedimet janë të thata, pa gjallni. Mendimet e mykuna, që kanë, ata i shprehin me një mendmadhësi të neveritëshme. Kujtojnë se ndër ta asht grumbullue dijtunija. Sa larg janë nga jeta! Edhe shokët e mi, pa shkollën teme, kishin me u mërzitë n'atë rreth të ftoftë.

ZINA — Ti po tallesh! Nuk mund ta besoj se ke kësi mendimesh...

SOKOLI — E pse jo? Dikur — sa ishem i vogël — mendojshem: «Sa nalt qëndrojnë!». ndryshuen kohët, e rasti e pruni me hy unë vetë në këtë ambient. Kishem ndigjue për boshllëkun e tyne, por tashti e pashë me sytë e mi.

ZINA — Kështu mendon ti për ne?

SOKOLI — Për deri sa të flas...

ZINA — Edhe për mue?

SOKOLI — Ty pse të shof ndryshe, të dashunoj. N'atë ambient nuk ka vend për mue, e — në qoftë se ti më don, nuk duhet të ketë as për ty.

ZINA — (Tue qeshë) Më fal se po të them, por njitash ke folë tamam si njeri, që s'kupton

asgja nga jeta. Të shtyjnë me folë kështu ndjenjat e klasës. Po ju, pikërisht, po bani përpjekje që të na mërrini ne. . .

SOKOLI — Ka kohë që ju kemi kalue.

ZINA — Ne?

SOKOLI — Po, po, ju.

ZINA — (*Me qeshje ironike*) I dashtuni im, por ju njitash sa filluet të mësoni, me hangër. . . Shkalla, për të na mërrijtë ne asht e gjatë. Ju vetëm disa kambë keni hypë.

SOKOLI — (*Me të njajtën mënyrë*) Por, e dashtun, hapni sytë e shikoni se u përmbysët me gjithë shkallë, kurse na po hypim nëpër një tjetër.

ZINA — (*Egër*) Je i padurueshëm kur flet si të «tjerët».

SOKOLI — E pse të ndryshoj nga ata «të tjerët»?

ZINA — Ti je intelektual e duhet të kesh pikëpamje të tjera. Këto të ulin.

SOKOLI — Përkundrazi, më rrisin. Këto pikëpamje duhet të jenë tonat.

ZINA — Prap me agjitacion?

SOKOLI — Kjo asht gjuha e jetës. Sa më të për ta kuptosh, aq ma e fortë bahet dashnia e jonë.

ZINA — E ç'lidhje kanë këto fjalë me marrëdhënjet tona?

SOKOLI — Shumë, Zinë. Sa e sa herë ta kanë thanë, se pikëpamjet e kundërta na largojnë.

ZINA — Këto s'i due as unë. Por ti mos ban fanatik në mendimet tueja.

SOKOLI — Besimi në të vërtetën s'asht fanatizëm (*e kap*) Zinë, më ndigjo. Të largohen

prej këtu. Do të shofish se do të jemi shumë të qetë.

ZINA — E ku të shkojmë?

SOKOLI — Të jetojmë vetëm. E këtu do të vijmë kur të duesh për vizitë.

ZINA — Sokol. . .

SOKOLI — Prej prindëvet të mij u larguem, pse u krijuen rrethanat që dihen. Si ishte atje, për ty, e padurueshme, ashtu asht edhe për mue këtu.

ZINA — Na këtu jetojmë shumë mirë. Bajmë një jetë me të vërtetë të kulturuese.

SOKOLI — Por jo unë. . .

ZINA — Edhe ti. . . çdo gja e ke gati si duhet. Mandej, guzhina e mirë. . .

SOKOLI — Të gjitha këto janë gjana të jash-tëme.

ZINA — Por me shumë randësi në jetën e njeriut.

SOKOLI — (*Me zjarr*). Ndigjo, Zinë: Mos u kap me këto vogëlsina. . .

ZINA — (*E papërmbajtun e ndërpret*) Unë këtu, shyqyr, kam nanën. Pra nuk due të largohem. Nuk due që të shkatërrohem mandej para kohe; punë jashtë e punë në shtëpi. . . Për ty, e shof se s'ka randësi, sepse mendon e flet si një egoist.

SOKOLI — (*I përmbajtun*) Egoist unë? . . . Don me thanë, bisedën tonë po e përfundojmë kështu? . .

ZINA — (*E vendosun*) Kështu.

SOKOLI — (*Tue e shikue me vërejtje*) Besoj se do të mendohesh ma mirë.

ZINA — (*Gati tue qa*) Edhe ti.

SOKOLI — (Don me folë, por e shef ma t'arësyeshme me heshtë. Shkon n'odë).

ZINA — (Ndez një cigare dhe lëviz me nervozizëm).

(Hyn Berti i veshun me rroba të tjera).

BERTI — Ohu, me cingare?... Shif, shif sa bukur! (Mbas një heshtje) ç'ke motër? Edhe me ty? Pse s'përgjigjesh?... E pra të ka ra një hije e kandëshme.

ZINA — (Ashpër) Leni talljet.

BERTI — (I qeshun, vazhdon ironinë) Jo, jo, nuk tallem. Më beso, kur je e zemrueme, duke shikuar ma e bukur!...

ZINA — Çfarë njeriu je! Kur e shef tjetrin se nuk asht në gjendje të mirë, e gërget, don me ja shtue edhe ma zemrimin! Ndërsa gëzimin kënaqesh me ja prishë! Sadist!

BERTI — Ashtu?!... S'më ka shkue mendja!.. Ndoshta jam sadist! Kur një njeri vuen nuk i kursen as të tjerët. Qetësia, buzëqeshjet e njerëzvet e vrasin dhe gjen kënaqësi me i ba të gjithë si vehten. Ky asht altruizmi i kohës.

ZINA — I bishave, si ti. Edhe e pohon! I pa-shpirt! T'urrej... .

BERTI — (Pa i dhanë randësi, vazhdon si shpër) Po, po, unë jam ba që t'urrehem. E pse jo? Unë vetë urrej, e pse të mos jem i urryeshëm? Për njerzit, urrejtja asht ma e shejtë se dashnija. Urrejtja ven në lëvizje çdo gja: njerëzit, klasat, dashninë, krejt jetën. Ky asht shekulli i shpërthimit t'urrejtjes ma të madhe. Unë të pyes ty, motra ime e dashtun, kush nuk urren sot? Vetëm të dobtit.

ZINA — Kij mendjen, se një ditë, me këtë

teorinë tande do ta thyejsh kryet edhe ma zi.

(Hyjnë Pina me Gjeloshin)

PINA — (Ka në dorë torbat me harxhin e blemë në pazar) Urdhno, Gjelosho.

GJELOSHI — (I qeshun) E po kjoftë mirë!

ZINA — Mirë se vjen, Gjelosho.

GJELOSHI — Po si je, moj nuse.

ZINA — Mirë. . .

BERTI — (E ndërpret) E për dreq?

ZINA — Urdhno, Gjelosho, Ulu.

GJELOSHI — Ju ka ndodhë gja?

PINA — Berti asht i mërzitun, pse s'ka punë.
(Shkon në guzhinë).

GJELOSHI — Vetëm puna s'mungon — për
ate që kërkon.

BERTI — (Me neveri) Me kazëm-a?

GJELOSHI — Po kje nevoja, pse jo?

BERTI — (Therës) Ta bajnë ata, që janë
mësue.

GJELOSHI — (Po n'atë mënyrë) Ata janë
zanë me punë të tjera tashti. . . (ulet).

BERTI — (Tue e shikue me urrejtje) Shife,
shife. . . edhe ky! . . . (del pa përshëndetë).

ZINA — (Mundohet me qenë e qeshun). Po
si je me shëndet, Gjelosho?

GJELOSHI — Krejt mirë. S'kam asnji ankim.
Po Sokoli, ka dalë?

ZINA — Këtu asht.

GJELOSHI — Pata qejf me e pa.

ZINA — Ajo asht e dijtun (Te dera) Sokol,
dil se të kërkojnë. (Hyn Sokoli).

SOKOLI — (Porsa e shef, kënaqet) Oo, mirë
se na ke ardhë!

GJELOSHI — Mirë se ju gjeta (Çohet e fa-
let)

SOKOLI — Ulu, ulu. Sa mirë. Ma në fund, e qitë ceken me na pa.

GJELOSHI — E po sa herë jam matë me ardhë me pa si jeton Sokoli me gjithë nuse në shkëpinë e re. Sot ndesha rrugës krushkën tande dhe erdhëm bashkë.

SOKOLI — Ke ba si burrat. Më kishte marrë malli me të pa.

GJELOSHI — Besa edhe mue mjaft. Të kam dashtë gjithmonë, a por ke harrue?

SOKOLI — E si ta harroj Gjeloshin, që ka qenë i shtëpisë e më ka dashtë si t'ishafëmija i tij.

GJELOSHI — (*I kënaqun*). Mana mirë po kujtohesh. Sa herë të kam marrë kaliboç — ty edhe Lekën — me ju shetitë. Eh, si kalojnë vjetët... Nusen, shyqyr, e paske mirë... E ku e kishem fjalën? He, erdha me pa se ku jeton Sokoli, djali i Martinit, djali i shokut e i mikut tem ma të dashtun. (*Tue e shikue salonin me një ton tërës të lehtë*) E shof se jeton mirë. Më kënaqet zemra. Posi, këtu je ma mirë... (*I shikon*) Veçse, si ftohtë po më duket... E pse? Pra verë asht... (*Tue buzëqeshë*). E pse mos ta kërkojë njeriu qetësinë dhe lumtuninë e vet kudo që të jetë? Nji herë kemi me jetue; apo jo, moj nuse?

(*Hyn Pina me tabake*).

PINA — (*Gjeloshit, tue i dhanë goten me pi-je*) Urdhno, Gjelosh.

GJELOSHI — Mirë se ardhësh (*E merr goten*).

PINA — E mira të gjetë.

ZINA — Çka po na thue ndonjisend, o Gjelosh?

GJELOSHI — E ç'ka t'ju them?... He, sot po rrijshe me një plak të dijtun. Dikur ka pasë qenë mësues. Ai më kallzoi një ndodhi, që më habiti. Eh, çka s'ndodhë në këtë botë!.

SOKOLI — Na e dëfto, o Gjelosh.

GJELOSHI — Me dy fjalë, puna ishte kështu: Një djalit të fortë e plot guxim, i gatshëm me përpi malet, i mbushet mendja me u ba kaçak e mandej edhe i pari i tyne... Për të mirë (*çon gotën*).

PINA — Të pastë ba mirë.

GJELOSHI — Ku e pata fjalën? (*Len gotën mbi tryezë*).

ZINA — Vendosi me u ba kaçak...

GJELOSHI — Edhe shkon në mal, ndër ta. «Për me të pranue në grupin tonë, — i thanë, — ma së pari të provojmë zemrën e zotësinë tande. Djaloshi krenar u përgjigjet «S'ka gja të pamundur për mue. Jam gati për çdo provë». «Atëhere, që këte thikë», — i thotë i pari i kaçakëve, «Shko e mbyte nanën tande e na bjer zemrën e saj këtu»...

PINA — O Zot!...

ZINA — Po ai, çka bani?

GJELOSHI — Fluturoi si era dhe, pa u mendue gjatë, theri nanën e me zemrën e saj në dorë, u nis vrap për me u krenue para kaçakëve për guximin e tij...

PINA — (*Tue fsha, ulet*) Zemra e nanës!...

ZINA — Sa i pashpirt!...

SOKOLI — (*Pa lëvizë, shikon Gjeloshin*)

GJELOSHI — Rrugës, ndërsa vraponte, i ndeshi kamba në një gur e u rrëxue, pse as toka s'e duronte. Por zemra e përgjakun e nanës, në

dorën e tij që s'e kishte lëshue, i thotë me ambël-si: «A u vrave, o bir?»...

ZINA — *(E prekun)* Çfarë egërsine!

PINA — Ky s'ka qenë njeri! *(Pa dashtë, Pina e Zina shikojnë Sokolin).*

SOKOLI — *(E ndien vehten keq. Tretë shiki-min. S'din çka me ba).*

PINA — *(Tue dashtë me e ndrrue gjendjen e krijueme)* Oh, sa qesharakë që jemi! U tronditëm nga një përrallë!...

GJELOSHI — Ai për të vërtetë ma diftoi...

PINA — S'ka djalë, që ja ban nanës ashtu.

GJELOSHI — Ka e s'ka. E pse s'ka?... Por zemra e prindëvet asht e madhe dhe fal...

SOKOLI — *(I përmbajtun, por me vështirësi)* Gjelosh, ti...

GJELOSHI — E shof se ju mërzhita. E po pleqtë edhe të mërzhisin...

SOKOLI — *(Ndërhyn me vrull)* E pse ke ardhë? Për këso historinash?

GJELOSHI — Unë kam ardhë këtu, prej anës seme, pa më çue askush — për me të thanë se babën e ke shumë keq me shëndet *(Te dera)*. Mendo Sokol e mos u huto! *(Del)*.

SOKOLI — *(Mbasi ban disa hapa drejt Gjeloshit, mbet i heshtun pranë derës. Zina ngadalë i shkon pranë).*

P E R D J A

Akti i tretë

Në shtëpinë e Martinit. E njajta skenë. Mbi një tryezë, që gjindet pranë murit, nën fotografi-në e Lekës, janë tufa me lule, që kanë prurë vizituesit me rastin e përvjetorit të vrasjes së Lekës. Koha asht e bukur. Mbasdreke. Prej odës së Martinit del Marku.

MARKU — (Porsa ndalet dhe shikon fotografinë e Lekës. Hyn Bjeshka nga jashtë).

BJESHKA — A të kujtohet kjo piturë, o Mark?

MARKU — E si s'më kujtohet? E kam pasë marrë unë. Sa herë që delshim me shetitë, Leka e mbantë aparatin e vogël kraha-qafë, në një strajcë të bardhë, që ja kishe ba ti.

BJESHKA — Sa telashe më keni qitë atëhere.

MARKU — Unë kishem një rrotë me tel telefoni e hypshim nëpër kodra, tue ba — si thojshin atëhere — alpinizëm nëpër boka të Rrencit, e mandej u lajshim në Kir. I kam të gjitha fotografinat? Ç'atëhere Leka andrronte me u ba artist... Sa herë mendoj sikur t'ishte sot, do ta shifshim tue luejtë në Teatrin e ri. Sa bukur do të kumbonte zani i tij në skenë.

BJESHKA — Sa herë bajshit teatra nëpër oborr. E rregullojshit vendin me çarçafë. U mbushte oborri me fëmijë që vijshin me ju pa... Më kujtohet një herë kur flitshit për një kryeplak katundi.

MARKU — (*Tue qeshë*) «Sa poshtë ka ra katundi». Këtë pjesë e kishte shkruar vetë Leka për teatër.

BJESHKA — Si kështu, more Mark... e vranë pa iu rritë shtati... Për pak të çuen edhe ty në Prishtinë, por desh zoti e shpëtove.

MARKU — Fati që nuk ndodha në shtëpi. Mandej Martini, bash atë natë, më lajmëroi, me anën e Sokolit, atje ku ishem.

BJESHKA — Sa frigë kishem edhe për te (*ndrron*) Po ç'ka thanë për Sokolin ata që erdhën nga Tirana?

MARKU — Komisioni, që kontrolloi, e përfundoi punën e tij. Përkohësisht Sokoli do të rrijë pa punë, deri sa të merret ndonji vendim. Në sektorin e tij të punës, ku asht përgjegjës, kanë ndodhë prishje ndër makina, që kanë shkaktuar mos realizimin e planit.

BJESHKA — Si more, mërrijti deri këtu Sokoli!

MARKU — Mos u shqetëso. S'do të jetë asgjë me randësi. Bjeshkë, mos të shpëtojë goja më i thanë gja Martinit.

BJESHKA — Prite Zot! Edhe kjo na duhet. Por... ndihmoje Sokolin, po pate mundësi, o Mark.

MARKU — Edhe më thue? Po ke due unë, ndër shokë, ma shumë se Sokolin? (*merr me dalë*)

Edhe diçka, Bjeshkë. Kishte me qenë mirë që kur të shërohet Martini, të largohet nga puna.

BJESHKA — Asht e kotë. Sa herë i kam thanë të largohet, por ai ma pret shkurt: «Nuk më lodh puna, grue, joo. Nji rojtar dite jam». Fshan e nuk ban za... Sa më mundon heshtja e tij! Idhnimi, që ka prej Sokolit, asht ma i randë se sëmundja. Po ja shkurton jetën atij dhe mue.

MARKU — Shpesh herë në jetë, sa ma keq mendohet, aq ma mirë del. Sa për Martinin njashu, Bjeshkë... E dij se asht e vështirë, por nji pension e keni... mandej edhe ndihma e Sokolit...

BJESHKA — Ate s'e pranon. Ma parë vdekjen, thotë, se ndihmën e tij. Erdhi Sokoli, para disa ditësh, me e pa kur ra në të shtrueme, por ai ja hodhi në fytyrë paret, që desht me i lanë. Edhe kur i ka çue me të tjerët, ia ka këthye. Më ka lëshue be edhe mue e s'mundem me ja pranue.

MARKU — Unë besoj se Sokolin...

BJESHKA — Ai qoftë për vehte, se për ne s'asht ma.

MARKU — Mos e humbni shpresën. Nuk do t'ju lamë që të mërztiteni. (*Tue tregue lulet mbi tavolinë*). E shef, të gjithë janë pranë jush.

BJESHKA — (*Tue fsha*) Ah, mallkue qofshin ata që mendojnë për luftë.

MARKU — Mirë u pafshim. Nesër do t'interohem që ta shtrojmë në spital Martinin.

BJESHKA — Ty, zoti të ruejtë, për çka po ban për ne. (*Dalin tue bisedue. Mbas pak kohe, hyn Martini, i cili duket shumë i dobësuem*).

MARTINI — (*Shikon lulet mbi tavolinë dhe fotografinë e Lekës*). Ah, Lekë (*Shef odën e Sokolit*) Sokol... Ku je, more Sokol... (*Ulet*).

(*Hyn Bjeshka*)

BJESHKA — (*Tue zanë fytyrën, bje në karrige tue qa*) Ah, medet për ne... Medet për ne...

MARTINI — Qindro, grue...

BJESHKA — (*Shpërthen*) Nuk mundem! Mjaft e mbajta vehten gjithë ditën. M'asht çue zemra peshë... Më del përpara dita e fundit, kur u nisën për Prishtinë, bashkë me shokë pa mbushë 20 vjetët. Ishin në kamion dhe këndojsin të gjithë. Edhe Leka i nanës këndonte. Fytyra i qesh-te. Kur u nisën, thirri. «Do të këthehem, nanë... Qindroni... Falmeshëndet babës e Sokolit. Edhe po të la një amanet: Sokolin mos e leni pa shkollë...» Këto qenë fjalët e tija të fundit. Dhe, si sot, morëm atë lajm të zi... (*Tue iu drejtue fotografisë*). Si kështu, more Lekë, po a këto janë ditët e bukura, për të cilat aq shumë na flitshe?...

MARTINI — Ato ditë erdhën, grue...

BJESHKA — E ku janë? Ku? (*vazhdon me qa*).

MARTINI — (*I përmbajtun, Zani i kumbon*). Mos, grue... Mos fol kështu... fillimin e asaj jete, për të cilën na fliste Leka, po e gëzojmë edhe na...

BJESHKA — Si njerëzit ma të mjerë...

MARTINI — (*Pranë*) Mos ja prish qetësinë djalit në vorr me këso fjalësh... Po a nuk e shef se Leka asht pranë nesh?... Shiko! (*I ban shej për lulet*) Burrat e burrneshat e motit s'ka dëjtë me i lëshue zemra...

BJESHKA — Zemërshkreta të lëshon kur s'ke ku kapesh.

MARTINI — Dëshpërimi s'të len me pa. Nuk jemi vetëm. Shiko: Bijt e atyne, që kurrë s'e kishin mbushë barkun, shokët e Lekës, po i prijnë popullit ndër ditë të bukura. . .

BJESHKA — Ashtu asht, por na. . . nuk e shef si kemi mbetë të vetmuem? . . . Kush e mendonte se Sokoli. . .

MARTINI — Këte ta harrojmë, grue.

BJESHKA — E si ta harrojmë? . . . Po ti e din sa i mirë ishte me ne. . .

MARTINI — Ishte para martesës. E prishën, grue. I hyni ajo gjarpnushë në gji dhe e bani për vehte. . . Kush janë shokët e Sokolit sot? Ku jeton ai? Këte s'mund ta duroj (*heshtje*). Fatin e keq e patëm në këtë jetë, por duhet të jemi të fortë. . .

(*Hyn Gjeloshi, si gjithmonë i gëzuem*).

GJELOSHI — Po ku je, o Martin? Mos lueni vendit. . . Kjoftë mirë!

MARTINI — Mirësevjen, Gjelosha (*falen*).

GJELOSHI — (*Tue shikue tavolinën*) Po këto këtu?

BJESHKA — Kanë ardhë me na pa fëmijët e shkollës, që mban emnin e Lekës, njerëzit e Komitetit dhe të lagjes sonë. E kush s'ka qenë këtu? Asht ba kjo ditë zije për ne si ditë feste.

GJELOSHI — U lumtë! He, këta mos vdekshin kurrë. Për të gjitha kujtohen. Kjo asht Parti burrash. . . Po si je me shëndet, o Martin? (*Bjeshka del*).

MARTINI — S'jam mirë. Doktorit thotë që të shtrohëm në spital.

GJELOSHI — E ti nuk don, e?

MARTINI — Këtu due me e dhanë frymën e fundit.

GJELOSHI — More, ty të paskan ra trutë në qafë! Të shtrohesh menjherë në spital. Shife, shife të ka marrë friga.

MARTINI — Më vjen keq për këtë të shkretën... (*Ban me shej nga shkoi Bjeshka*).

GJELOSHI — Banu burrë! S'e ke kohën me mendue për vdekje. (*Hyn Bjeshka*).

BJESHKA — (*Tue i vu raki përpara Gjeloshit*) Urdhno, Gjelosh!

GJELOSHI — Mirë se ardhësh! Më ndien zemra mirë për ju. Mos u mërzitni. Kur ishem te Sokoli...

MARTINI — Lene, Gjelosh!

BJESHKA — Ke shkue? Po na fol, o Gjelosh?

GJELOSHI — Tashti po ju a tham. Shkova e ndeja pak. Nuk m'u duk në terezi. More, kam besim që s'ma luen as topi, se Sokoli s'ka me i lanë që t'ja presin krahët. Do të fluturojë një ditë, përsëri, si sokol mali.

MARTINI — Ma mirë na fol mbi çka ke ba e ku ke qenë?

GJELOSHI — Me gjithë qejf. Para disa ditësh më mori një shok në teatrën e re, që thom se nuk e ka shoqen ma të bukur as ndër krajlit e tjera.

MARTINI — Po çka pe aty?

GJELOSHI — E ç'ka s'pashë — thuej me mirë. Luejshin... he, etradë... he, bindu dreqi i mallkuem, shumë njeriun e vuen në lojë! gra që flasin shumë e merren vetëm me fustane, tue harrue punët që kanë, burra që rrejn, nëpunsa që punojnë keq, dembela, pijaneca... Mandëj kërcej-

shin, lodrojshin e këndojshin me të kënaqë shpirtin. More plasën populli tue qeshë. Edhe unë me ta.

BJESHKA — Qenke kënaqë, o Gjelosh.

GJELOSHI — Mana mjaft. Pasha zotin, s'e la pa ju marrë edhe ju, që të shofim së bashku.

BJESHKA — Ne?!...

MARTINI — Mirë, o Gjelosh, kur të duesh.

- BJESHKA — Sa mirë kujtohesh edhe për të tjerët, o Gjelosh!

MARTINI — (*Bjeshkës*) Kështu ka qenë gjithmonë.

GJELOSHI — Ndryshe do të kishem vdekë. Sa herë mendoj, e i them vehtes: «Sa bosh dhe e trishtueshme do të shkonte jeta e njeriut, pa u kujdesë për të tjerët! (*Heshtje e randë, i shikon e ndrron gjendjen*). He, se kjeçë tue harrue. Ndigjoni, veçse mos i bani za kujt tash për tash... (*Krenar*) Po martohem...

BJESHKA — Ndigjoje dreqin!...

GJELOSHI — A jam beqar?

BJESHKA — Je.

GJELOSHI — Atëhere... po martohem. U mërzhita, vetëm, e zuna marak në një grue.

BJESHKA — Po ajo në ty?

GJELOSHI — Këtë s'e dij... Por s'e besoj se do ta humbi këtë farë burri (*Rreh gjoksin, qeshin*).

MARTINI — Në daç po të hyj unë për shkuesi?

GJELOSHI — Sa mbrapa ke mbetë, o Martin. Tashti, gjen zemra zemrën. Nuk jemi ma në kohën e ball hutës. E gjeta o Martin ate.

MARTINI — E cilën, more?

GJELOSHI — Si «cilën more?» Filën. Filën teme.

BJESHKA — Më dukesh se po bahesh gazi i dheut tashti në pleqni, o Gjelosh.

GJELOSHI — Ti mos fol kështu, moj...

MARTINI — Pash zotin, a gjallë asht Filja?

GJELOSHI — More pasha dritën e djellit gjallë, edhe e fortë...

MARTINI — Mjaft u qeshe, o Gjelosh? Të flasim një herë si duhet.

GJELOSHI — More pasha qirin e Shenkolit po u them të vërtetën, Filën e gjeta... por medet se tash s'po më duhet gja. Qenka halli i madh kur tu hapka plaga mbas 45 vjetësh.

MARTINI — Po ku e ndeshe ate shakë?

GJELOSHI — Në Serreq. Më ndali e më tha: «Or daji, a e njeft njeftarë Gjelosh Zeket. Ka pasë ça dru gjithmonë. Gjithëkah e kam kërkue nëpër Shkodër por s'e kam gjetë». Heu — thashë me vehte — po unë ç'i duhem kësaj? «Po me e pa, a e njeft? e pyes. «Jo, — më përgjigjet, — ka kalue një jetë që sjemi pa. Nuk diç a asht gjallë, a por ka vdekë?»

BJESHKA — Po kur i diftove se kush je, çka tha?

GJELOSHI — Prit një herë. Mendova me hetue, çka don kjo grue me mue. Shkuem n'oborrin e Kishës së madhe dhe aty ndejëm. «Po ti kush je?» i them unë. «Kam qenë e fejuemja e tij» më përgjigjet. Fap, më hypi gjaku e ja preva fjalën: «Filja je ti?» Unë, që mos qofsha», m'a ktheu, tue luejtë kryet. «Po ti, ku ma din emnin?» E si

s'ta dij unë, e si... M'erdhi me e kapë e me e shtrydhë, por e përmbajta vehten. «Më ka folë sa herë Gjeloshi për ty», i them e ajo menjëherë ma preu: «O zot, sa mirë që e njiŕke, më thuej, a asht gjallë?» «Mana ka vdekë», i përgjigjem unë.

BJESHKA — Si mor i the kështu?

MARTINI — E mandej?

GJELOSHI — Asaj i shkuen lotët rrëke, tue thanë: «Heu, medet për mue...» «Po t'ishte gjallë, — i këthehem unë, — si të ban zemra e ke ftyrë me i dalë përpara?...» «Deshta me i marrë hallallin para se me vdekë», më tha; «deshta me i thanë se s'ishte faji im që e trathtova».

MARTINI — Po i kujt? (*Heshtje*).

BJESHKA — Pse iku Filja?

GJELOSHI — E përdhunuen.

MARTINI — Si, more? Po kush?

— GJELOSHI — Zotnija ku punonte. E bani edhe me barrë. Mandej përdori paren dhe e detyroi me ikë me nji tjetër, pa dijtë se ku. Më kallxon fill e për pe se çka kishte hjekë poshtë e përpjetë.

MARTINI — Shife, shife, si paska qenë puna!...

BJESHKA — A don me ndejë shumë në Shkodër?

GJELOSHI — Tashti përgjithmonë. Do jetojë me mue n'azil të pleqve.

MARTINI — Ashtu... Po au gëzue kur i the se kush je?

GJELOSHI — Nuk mujta. M'erdhi shumë vështirë... Ma mirë ta marri vesh vetë. Ju shtova

mërzinë. . . po ku të shfrejë Gjeloşi, ktu asht si në shtëpinë e tij, që s'pati fat ta gëzojë të veten (*Fshan. Fshin lotët*).

MARTINI — Çoje gotën, o Gjeloşi. Harro çka të ka ndodhë e qesh si gjithmonë.

GJELOSHI — E çka të bajë tjetër Gjeloşi i shkretë? I gjithë qyteti e njef me emnin «Gjeloşi i qeshun». Ka njerëz në këtë botë, që, si unë, e mbysin dëshprimin dhe i mëshëfin plagët prej të tjerëve, me një fytyrë tjetër. Dikush hyn në gropën e dheut, tue e mbajtë për të marrë. Dikur, fort pak u ndalshin njerëzit me mendue për njëni tjetrin. Po, po, Gjeloşi do të qeshet si gjithmonë deri në vorr, e ndoshta edhe përtej vorrit. (*Mbasi çon gotën*). E po ju ardhsha për të mirë.

MARTINI — Rri, ku po shkon?

BJESHKA — Gjeloşi. . .

GJELOSHI — Nuk mundem. . .

MARTINI — Pasha zotin, sonte po rri këtu.

GJELOSHI — S'kam se si.

BJESHKA — Mos na e prish qejfin.

GJELOSHI — Mirë, pra, po rri. Por veç më leni të shkoj me marrë leje. Kemi rregulla atje n'azil.

BJESHKA — Por shiko se. . .

GJELOSHI — Qe besa e burravet, sa çilë e mbyll sy ktu më keni. (*Te dera*). Këht, pra, Martin, banu gati me më çue shejin e fejesës (*del*).

BJESHKA — (*Martinit*) Eja mbrendë! Mjaft ndeje jashtë (*shkon n'odë*).

MARTINI — Po, po, njitash po vi.

(*Hyn Nora*)

— NORA — Qe barnat, Martin. (*ja ep*).

MARTINI — Po hjek keq me ne. Na dole sikur të kishim bijën tonë.

NORA — (*Me buzëqeshje*) Kurrë s'po baj...

MARTINI — Besa ty me tand vëlla, s'dijmë si me ju a shpërblye (*e shikon*) Eh, moj Norë... A ka se si që ai i pazemër, të ka vra edhe ty...

NORA — (*Shpejt*) Martin... Pse flet kështu?

MARTINI — Më dukej se, jo vetëm na, por edhe ti, e pritshe me padurim që të mbaronte shkollën. Ndoshta të kishte dhanë fjalën se...

NORA — (*E tronditun*) Jo, jo... Të lutem, Martin...

MARTINI — Ka kohë që kam dashtë me të pyetë, por më ka ardhë si vështirë. Më ke si në vend të babës, pra mos të vijë marre... Po s'më fole, peng do të më mbetet.

NORA — (*E hutueme*) Të lutem, Martin... Jo, jo, asgja nuk më ka thanë... Por... (*ul kryet*).

MARTINI — Por çka? Fol!

NORA — Asgja... Para se të shkonte në shkollë, shkojshim mirë. Më dukej se... Mandej në letrat që ju shkruente juve, pyeste gjithmonë dhe donte me dijtë për mue...

MARTINI — Mana, po, dhe ti shpesh ia shkruajshe letrat tona...

NORA — Prandaj un...

MARTINI — S'ke pasë faj. Ai faqezi të ka mashtruar... E ka dijtë se ç'ke në zemër tande, e s'e ka hapë gojën... Kjo asht edhe ma e keqe se me pasë folë...

NORA — Jo, jo, s'ka faj Sokoli, pse unë androva si fëmija për kaq vjet.

MARTINI — Harroji të gjitha këto, e mendo për martesë. Ke pasë raste kaq të mira. . .

NORA — *(Me kryet ulët)* Nuk asht këtu puna. Por s'e dij . . . nuk mundem . . .

MARTINI — Duhet. Je në kohën ma të mirë. Veçse mos i harro këto dy fjalë që po të tham. Kurrë mos u ban shkaktare me prishë dashninë e burrit për prindët e tij. Ajo grue, që prish dashninë e burrit për prindët, mbyt pa u kujtue edhe dashninë që ka burri për te dhe ajo për burrin. Këtë të vërtetë, shpesh herë, njerëzit e besojnë mbasi ta kenë pësue.

— (Hyn Bjeshka)

BJESHKA — A e shef, Norë, sa i pandigjueshëm asht.

MARTINI — Me të ndigjue ty, duhet mos me luejtë vendit gjithë ditën. Ti thuej shyqyr që kjo Nora ma kaloi mërzinë.

BJESHKA — *(Tue e përkëdhelë Norën)* Zoti të ruejtë! Sa e mirë je me ne! *(Martini)* Eja mbrendë tashti.

MARTINI — Mirë, mirë po vij *(Martini, Nora e Bjeshka shkojnë n'odë. Mbas pak kohe hyn Sokoli. Ndërsa asht tue shikue nga dera e odës së Martinit hyn Nora).*

SOKOLI — *(Ndeshet sy për sy me Norën. Heshtje. Qindrojnë pa lëvizë. Nora merr me shkue).* Prit, Norë. . . Më thuej: si asht baba?

NORA — *(Te shkalla)* Asht ma mirë. Por mjeku tha se duhet të shtrohet në spital.

SOKOLI — Të falem nderit për sa po ban për prindët e mi. Je shumë e mirë.

NORA — Mوندohem me u ndihmue, por nuk

mjafton. (*largohet me shpejti. Sokoli mbetet tue shikue kah shkoi Nora. Hyn Bjeshka, e cila niset për n'odën tjetër, por ndalet pse shef Sokolin. Dielli ka perëndue. Ka fillue t'errësohet. Ndez dritën*).

BJESHKA — Ti, Sokol?

SOKOLI — Nanë!.. (*heshtje e gjatë*).

BJESHKA — Çka don?

SOKOLI — Erdha... Deshta me dijtë se...

BJESHKA — Kur do të vdesim-a?

SOKOLI — Pse më flet kështu?

BJESHKA — Pse tash s'të ka mbetë tjetër me dijtë për ne.

SOKOLI — Mos më dënoni kaq randë.

BJESHKA — Si, more Sokol... Ku shkuen fjalët tueja?...

MARTINI — (*Prej mbrendë*) A ndjeve!

BJESHKA — Erdha...

SOKOLI — (*Menjiherë shkon ke dera e odës së Martinit, por ndalet*).

BJESHKA — (*Tue fsha*) Ta shofish si asht ba... ç'prej ditës, që ishe, as gjysa s'i ka mbetë. E mbyte para kohe. Sokol, ate bashkë me mue.

SOKOLI — Të lutem, nanë... në mos ti...

BJESHKA — (*I shkon pranë. Me shumë ngrohtësi*). Ah, si e mendojshem pleqninë! Dy djelm asgana... Hallall çka hoqëm, por... çka ndodhi me ty? Zemra e ime e vrame s'ta don të keqen, as ajo e babës... Sa herë mendoj për ty, tham: «mos po më hjek keq... Mos po më ftofet djali?...» Ti ndoshta je shumë ma mirë se këtu, por nanë shkreta bahet marak... Si zemra e nanës, që duron e s'bëzanë, harron e falë...

MARTINI — (*Nga oda*) Po ku je, moj? . . .
BJESHKA — Po vij, po vij njitash (*Sokolit*).
Ma mirë mos të shofi. . . Shko tash. . .

SOKOLI — E si të shkoj pa e pa babën?

BJESHKA — Mos ja helmo gjakun ma zi se atë natë. . .

SOKOLI — Nuk mund të largohem (*Hyn Martini*).

MARTINI — (*Tue hy*) çka të gjeti, moj grue, pse s'e bje? . . . (*Shef Sokolin. Heshtje e randë*).
Po ti? . . .

SOKOLI — Erdha. . .

MARTINI — E pse? . . .

SOKOLI — Me të pa. . .

MARTINI — (*Pa ja largue sytë*). E ke të shofish ma këtu?

SOKOLI — Babë. . .

MARTINI — (*Me za të kumbueshëm*) Ku e ke babën? Ku e ke nanën? Ku? Po si e more guximin, he i paftyrë, me shkelë përsëri në këte shtëpi?

SOKOLI — Por unë, babë. . .

MARTINI — Don me thanë se të pruni ajo pak dhimbje që të ka mbetë për ne. . . Nuk e duem. . . Hiqe nga zemra, sepse kjo të ndihmon me e vazhdue edhe ma mirë rrugën, që ke fillue. . .

SOKOLI — (*Don me folë, por nuk mundet. Buzët i dridhen*).

MARTINI — Çka ke? Pse nuk flet? Shiko: Je përpara atyne hijeve që të rritën. . . Po, po, vetëm hijet na kanë mbetë. (*I shkojnë sytë në fotografinë e Lekës*). Mirë, na s'jemi për ty. Po

vehten a e ke pyet ndonjiherë. Atdheu a mundet me u besue njerëzve si ti?

SOKOLI — *(Shpërthen)* Babë...

MARTINI — *(Me za si ushtimë)* çfarë babë... Pse erdhe? A por me na i hapë plagët?... Ik, ik, se nuk e duem mëshirën tande!... *(Shkon n'odë, mbas tij edhe Bjeshka tue qa)*.

SOKOLI — *(I ndjek dy tre hapa. Heshtje e gjatë. Shef te tryeza lulet. Afrohet, mandej shef fotografinë e Lekës, e tue qa me dënësë bie me krye në grusht mbi tryezë. Mbas pa'c kohe, te dera duket Martini, shef Sokolin dhe ndalet. Heshtje, mbështetet për dere dhe ngadalë nxjerr shaminë me të cilën fshin lotët)*.

P E R D J A

Akti i katërt

Në shtëpinë e Pinës. E njëjta skenë. Sokoli asht tue mbledhë nëpër dysheme copat e thyeme të një vazoje me lule. Hyn Pina. Ka pamje e sjellje të ndryshme nga sa i kishte përpara.

PINA — (Mbasi shef vazon e thyeme) Po kjo?

SOKOLI — M'u thye...

PINA — E shof, po pse e theve?

SOKOLI — Pa dashje. Ndesha në te.

PINA — Nuk kemi gjana të tepërta. Të kesh ma tepër kujdes (ulet me i mbledhë copat).

SOKOLI — Nuk deshta...

PINA — Deshte, s'deshte — kjo u thye (i mbushen sytë me lot). Ti s'e din se ç'asht kjo për mue, çka don me thanë kjo për jetën time, çfarë ditësh më kujton... E kam kujtim nga im shoq, qysh në vitin e parë të martesës... Kujtim... Erdhe ti me na i prishë gjanat e shtëpisë...

SOKOLI — Erdha unë?!.

PINA — (Me theksim) Poo, ci. Ku kujton se je?

SOKOLI — Në shtëpinë teme... (e shikon me vëmëndje).

PINA — Po, po, në shtëpinë tande je; por këto që shef përreth, s'i ke pru ti. . .

SOKOLI — (*Në mendim*) Ashtu? . .

PINA — Pse nuk e shef se po detyrohemi me shitë edhe gjanat e shtëpisë, kurse ti. . .

SOKOLI — Shumë bukur po flet. . .

PINA — Flas ashtu si duhet.

SOKOLI — Çudi! . . ke qenë shumë e sjellëshme me mue. S'më ke folë ndonjiherë në këtë mënyrë. . . Ke fjalë të tjera?

PINA — Ajo asht punë për mue. Luej vendit! Kaloj ma se një muej, që je pa punë. Rroga e Zinës s'na del as për bukë. Berti, po si e din. . . E si të jetojmë? Çfarë njeriu je? Pse sillesh si i hutuem?

SOKOLI — Të lutem më len të qetë.

PINA — Ti don qetësi prej nesh?

SOKOLI — Fol ma kjartë.

PINA — Kjartë fola.

SOKOLI — (*Ban një hap nga ajo, tue e shikue me vërejtje*) Të falemnderit.

PINA — Pse shikon ashtu, me sy të prishun? S'ta ka kush frigën. (*Sokoli qesh*) Qeshu me vehten.

SOKOLI — Me vehten po qeshem. (*Nga dera e jashtme, del tue qeshë me za*).

PINA — (*Tue pastrue*) Erdh shërbëtori me na sundue. . . (*Hyn Berti me Linin*).

BERTI — (*Pinës*) S'e pashë Sokolin në regull. Patët grindje?

PINA — Shife çka bani! (*Berti ulet e merr një copë të vazos së thyeme*).

LINI — Si jeni, zonjë?

PINA — Çka me qenë, mor Lin!..

BERTI — (*I ndezun përmbrenda*) E theu... E pse mos ta thyejë... çdo gja po zhdukin prej nesh. As për muze s'do të lanë asnjisend... Asnji kujtim... (*qesh ndër dhambë me ligësi*). Askund nuk ka qetësi: as jashtë e as në shtëpi. Ndoshta, ai që s'asht i qetë në këtë botë, as në vorr s'do të jetë.

PINA — (*E shqetësuese*) O zot, çfarë mendimesh për një të ri, që porsa e ka fillue jetën...

BERTI — Ma mirë thuej që po e mbaron...

PINA — (*E hutuese*) Si the?

LINI — (*Bertit*) Pse lëshon kësi fjalësh? Sikur je vetëm ti që vuen! (*Pinës*) Zojë, mos u shqetësoni. Kështu e ka Berti, kur i ndodh ndonji send, s'ain me u përmbajtë.

PINA — Bert, të lutet nana hiqi këto mendime...

BERTI — E si? Më thuej a ka mundësi? Unë nuk e kuptoj pse u linda. A por që të jetoj këtë kohë? Kësaj i thonë me jetue vdekjen n'agimin e jetës...

PINA — (*Thërret*) Mos, mos!... (*ulet e fillon me qa*). Berti të flasë kështu!... E deri kur do të aridhem nga friga?

LINI — (*Shpejt*) Qetsohu, zojë (*i ban me dorë Bertit, që t'i afrohet Pinës*).

BERTI — Nanë, po unë s'kam gja me ty. Në këtë gjendje që jam s'dij se si të flas. Kjo asht ba gjuna e ime.

PINA — Të kupton nana, o Bert... Por unë due me të pa të fortë... Edhe unë e kam zemrën e coptueme, por duroj... Nuk due të shof keq ndër

fëmijët e mi. Mos u ban i pamëshirshëm me mue. . .

BERTI — Më fal, nanë. M'a beso, asht shumë e vështirë për mue. Sot jam askushi. . . E po të mos ishte kjo kohë, un. . .

LINI — (*I qeshun*) Qetsohuni dhe leni hallet e pafund të kësaj bote. . . Më shikoni mue. Mos kujtoni se nuk e ndiej peshën e kësaj jete. Edhe unë kam andrat e mia të vorrosuna, por hesht. A mund ta ndërroj gjendjen? Jo. Atëhere — i thom vehtes — kudo rafsha, mos u vrafsha. E marr jetën si të vijë. Qeshu — i them vehtes — pse edhe qeshja pa shpirt asht kënaqje.

PINA — (Bertit) E ndigjon sa bukur flet?

BERTI — Ky asht njeri i çuditshëm!

LINI — Aspak i çuditshëm. Për deri sa jeta zhvillohet jashtë vullnetit tonë, murit me krye nuk i bihet. U pushove prej një pune, shpreso dhe gjej një tjetër. S'të pëlqen, bane vehten që të pëlqejë. Herë pushoju, e herë hyn në punë, tue ndrrue gjithfarë profesione: si të duen të tjerët. Kjo asht e ardhmja e jonë. Duhet me u mësue, ose ma mirë, me u kalcifikue, që të mos na bajnë përshtypje.

PINA — Këto janë fjalë me vend. Shtjeri mirë në krye, Bert (*çohet*). Mos ma ngrij gjakun me fjalët tueja. . . Tashti unë po ju la. Mund të vonohem. Bert. Po shkoj deri te daja i yt.

BERTI — Mirë. Bani të fala prej meje.

PINA — Të mirë u pafshim, Lin. (*falen*).

LINI — Të mirë u pafshim, zojë. Për këtë mos u ban merak. Do ta qeth unë. (*Pina del tue*)

qeshë). Pse bahesh budallë? Ç'përfitim ke që shqetëson nanën? Mbylle gojën para saj. Unë kam urrejtje ma të madhe se ti në shpirt, por e përmbaj si gjarpni helmin.

BERTI — Nuk mundem. . .

LINI — Përpiqu. Qe tash, me mue shfre sa të duesh (lehtë). Shkundu. Nuk asht gjendja aq tragjike.

BERTI — Me gjith mend e ke? Ç'farë tragjedije don ti ma të madhe se këte? A por përfundimin me vetvrasje?

LINI — (*Tue qeshë*) Nuk jemi ndër tragjedi klasike, ku personazhet nuk kanë rrugëdalje. Sot asht shekulli XX. Ka mjaft rrugë për t'i shpëtue përfundimit tragjik. Ta përsëris edhe një herë: ka mjaft rrugë.

BERTI — Ma gjej një.

LINI — Je i gatshëm?

BERTI — Për çdo gja.

LINI — Mirë, Atëhere banu gati. Koha erdhi që t'i themi «lamtumirë» kësaj jete. . .

BERTI — E si?!

LINI — T'ikim. . .

BERTI — E ku?

LINI — Mos kujtove në hanë me raketë? T'ikim në një vend të sigurtë, përtej kufinit.

BERTI — Përtej kufinit? . . Ka kohë që mendoj, por ku ta gjejmë atë vrimë miu me kalue?

LINI — Këte do ta gjejmë së bashku.

BERTI — (*Heshtje*) Ndoshta përfundojmë në burg. . .

LINI — Duhet ta dijsh, se po s'levizëm shpejt, me siguri edhe ty do të kapin...

BERTI — S'kanë përse. S'i kam, ba gja kujt...

LINI — Kjo asht e vërtetë. Edhe unë, çdo lek që kam marrë nuk e quaj vjedhje. Kjo më ka dhanë kënaqësi, pse e ndiejshe se marr paret e mija. Paret tona (*Heshtje*). (*I afrohet*). Ti e din se ndër marrja më ka furnizue tash sa kohë me lekë. (*Tue qeshë me ligësi i prek rrobot*).

BERTI — E mandej?

LINI — Edhe ti je pjesëmarrës në këte t'ashtuquejtunën vjedhje. Për derisa ke dijeni në këte çështje, je njisoj si unë. Mandej, sëbashku kemi harxhue gjithë ato pare.

BERTI — (*Mbas nji pushimi*) Hej, dreq... ku hyna edhe unë?... Don me thanë, jemi me nji kambë në burg!...

LINI — More t'ikim sa s'na kanë kapë edhe tjetrën. Kemi ba mjaft qejf sëbashku, sa me han-ger edhe plumbin. Megjithëse në mue kanë besim, por po erdhi ndonji kontroll, e ndiej se do të më zbulojnë, si të tjerët. Më duket se shpejt vijnë revizora nga Tirana, prandaj... (*Hyn Zina. Ka veshë nji fustan të bukur*).

ZINA — E çka po komplotoni?

LINI — Ku je, moj «Mis Albania»?

ZINA — Ashtu ku e merr, por — ç'e do — në Shqipni... ç'ke Bert? S'të shof mirë!

BERTI — E kur kam qenë mirë?

LINI — Gjysma e mijës, Bertit, s'i del pesë-qind. Unë, si llogaritar, po e ndihmoj që t'i dali

ZINA — E gjetët gabimin?

LINI — Më duket se po... Je dakord, Bert?

BERTI — Të shofim. . .

ZINA — Pse talleni? Më thoni çka po bisedojshit? Më falni për kurjozitetin. Por më bani përshtypje mënyra si ju gjeta tue folë.

LINI — E ç'kuriozitet ka këtu? Po bisedojshim mbi një roman italisht: «L'amante», që i kam dhanë Bertit me lexue. . .

ZINA — Prralla librash. . .

LINI — Për të harrue realitetin. . . He, që të mos harroj m'a qit librin njitash, Bert, se ma kanë kërkuë. . .

BERTI — Mirë (*shkon n'odë*).

LINI — Ky fustan të nxjerr shumë të bukur.

ZINA — Po të mos ishe ti. . .

LINI — Po këpucët a të pëlqejnë?

ZINA — Shumë. Të falemnderit. Do të më presish për paret. . .

LINI — Asnji ditë. . . (*qesh*) I ke dhuratë prej meje. . .

ZINA — S'i pranoj.

LINI — Deri sa due unë, do të pranojsh edhe të tjera.

ZINA — E pse? Mos vall jam e detyrueme?

LINI — Nuk refuzohen dhuratat.

ZINA — Kur ato janë pa qëllim.

LINI — (*Tue iu afrue*) Po kur qëllimi asht i mirë?

ZINA — Atëhere i pranoj. . . Por të lutem mos. . .

LINI — Mos m'u lut. Unë të kuptoj pa më folë. (*E përqafton me forcë*).

ZINA — (*Tue e largue*) U çmende?! Largohu të them! Nuk mendoj si ti.

LINI — Të duket ty. . .

ZINA — Për këte qëllim don me m'i dhurue?

LINI — Po ti, për çfarë qëllimit i pranove?

ZINA — Mirë, do t'i këthej.

LINI — Si do të m'i këthejsh? Në pare s'i due.

ZINA — Atëhere kështu si i kam. Veç mos të shof me sy.

LINI — Nuk je kaq mendelehtë.

ZINA — Nuk mundem me rrezikue vehten me këto lojna. . .

LINI — Kjo asht dashni. Ti me lojën tande do të rrezikohesh ma zi.

ZINA — Përkundrazi.

LINI — Gabohe. (*Me sherri*) Ti këto i ke ble me kursimet tueja. . .

ZINA — Çka don me thanë?

LINI — Unë? Asgja. Po ti ç'ka do t'i thuesh burrit kur mos t'i shofi ma?

ZINA — Do të mendoj diçka. . .

LINI — Ma mirë mendo që të mos rrezikohesh kot. (*Në sy*) Kursimet. . .

ZINA — (*Mbas nji pushimi*) Jam e martue-me e mund të përfundoj keq.

LINI — E pse asht mësheftësia? Po të mos ishte kjo, njerëzit do të vdisnin nga mërzia. Vetëm në mësheftësi njeriu jeton i lumtun, si i dëshiron zemra.

ZINA — Por asgja s'mbetet pa u marrë vesht.

LINI — Zjarri i jonë s'do të duket. . .

ZINA — Por ku ka zjarr, del edhe tymi. . .

LINI — Por na nuk do të jemi në fund t'oxhakut (*qeshin.*)

ZINA — Je i vetmi me ba lojna të bukura me fjalë.

LINI — Edhe me vepra. Do ta shofish. Ti mos u shqetëso. Unë i mendoj të gjitha. Të kesh besim në mue.

ZINA — Kam frigë... Jo, jo... Ti je shumë i shkathët: ma mirë gjej një tjetër.

LINI — Zemrën teme nuk mund ta operoj.

ZINA — Në qoftë se më don të mirën, s'duhet të më fusish në këte rrugë.

LINI — Në të cilën kemi hy e s'mund të tërhiqemi?

ZINA — (*E përqëndrueme*) S'asht e vërtetë. Largoji këto mendime. Unë nuk do ta uli vehten kaq poshtë. Kam burrin të cilin e due dhe do ta due gjithmonë.

LINI — (*Me të qeshun*) Kujton ti. Ai s'mundet me iu përgjegjë ndjenjave tueja delikate. Ju jeni pors i dy molla, që duken njisoj, por njana asht e butë e tjetra e egër...

ZINA — Kështu të duket ty...

LINI — Do të shofim. (*Nxjerr një shishe me parfum*) Urdhno.

ZINA — S'e due.

LINI — Asht parfum i jashtëm italian, «secreto d'amore». I mrekullueshëm. Pranoje edhe këte.

ZINA — Jo. Edhe të tjerat do t'i paguej.

LINI — (*Tue vu shishen mbi tavolinë*). Ma paguej edhe këtë sëbashku me të tjerat. (*Fillon me këndue kangën italiane «E tropo tardi ormai»*).

ZINA — Gabohesh në qoftë se mendon se ja ke arrijtë qëllimit.

LINI — Mos më detyro të bahem i keq.

ZINA — Aq më ban.

LINI — Jam i pamëshirshëm. Mendo mirë,
se...

ZINA — Kërcnimi yt s'më ban përshtypje.
Se çka mendoj, po ta them njitash: kjo asht bise-
da e fundit midis nesh.

LINI — (*Tue qeshë*) Nuk do të lodhem nga
kapriçiot tueja. Unë besoj se, një ditë, ti do të më
ndjekish mue. Veçse në qofsh e marrë...

ZINA — Unë, ty?

LINI — Po, po, ti mue (*Qeshin së bashku*,
Hyn Sokoli).

ZINA — (*Menjiherë i shkon pranë*). He, So-
kol, ç'ka të thanë?

SOKOLI — (*Ftohët*). Asgja deri tashti.

LINI — Mos u mërzit. Do të jetë ndonji ga-
bim, i cili do të ndreqet.

ZINA — Kështu i them edhe unë megjithëse
asht e vështirë.

LINI — Sidoqoftë, e drejta fiton...

SOKOLI — (*Mbasi i shikon me vemendje*).
Ju falem nderit për fjalët e mira. (*Niset për n'odë*).
Te dera, (*Zinës*) Biletat për çfaqje i mora. (*Hyn*
n'odë).

ZINA — (*E gëzueme*) Mirë fort (*Linit*). E
vune re si na shikoi?

LINI — Ai ka hall se ka mbetë pa punë.

ZINA — Unë kam frigë se mos ka fillue me
dyshue. Dhe fajin e ke ti.

LINI — E pse të dyshojë?

ZINA — E njof fort mirë shikimin e tij.

LINI — I vjen nga papunësia. Ti s'e di çka

don me thanë për Sokolin me mbetë pa punë. Ai asht një ndër intelektualët e kohës së re, dhe kjo gjendje për te asht e padurueshme. Mos u shqetëso aspak... (*hyn Berti*).

BERTI — Dreqi e marrtë atë libër. Gjithëkah e kërkova, por kot.

LINI — Ku mund të jetë?

BERTI — S'e dij. Zinë shiko mos e ke marrë ti?

ZINA — Po ta kishem marrë, do të më kujtohej.

BERTI — Më duket se ta kam pa. Shiko n'odën tande. Ndoshta ja ke dhanë Sokolit me e lexue.

ZINA — Mirë, po shkoj «L'amante». (*Shkon n'odë*).

LINI — Bert, më duket se e gjeta rrugëdaljen.

BERTI — Ma thuej.

LINI — E ke ti radhën me veprue, dhe menjherë.

BERTI — Unë?

LINI — Ti, po... Sokolin e ke këtu...

BERTI — Ç'hyn këtu Sokoli?

LINI — Do ta shofish se ai asht shpëtimi i ynë. Duhet ta bajmë me ikë me ne.

BERTI — Mos je i dejun, që flet kështu? A e njef Sokolin?

LINI — (*Qesh*) Je shumë naiv. Asgja s'kupton. E ç'randësi ka kush ishte. Ne na intereson kush asht. Tragjedia që ka pësue, e ka tronditë aq shumë, sa që me lehtësi e bajmë për vehte.

BERTI — Me gjithë këte, unë nuk mund t'i besoj.

LINI — Banu ma i guximshëm e më ndigjo mue. Nuk kemi kohë me humbë. E ndiej se litari po më shtrëngohet në fyt. Po na kapin — kupton. Duhet të bajmë çmos që të shpëtojmë. Sokoli asht i vetmi njeri që mundet me na ndihmue. . .

BERTI — Mirë, mirë, po Sokoli pse të vijë me ne?

LINI — Më len të përfundoj: Sokoli asht prej malcije. Pranë kufinit i ka kushrijt. . . Pa tjetër do të vijë me ne, sëbashku me Zinën.

BERTI — Po në mos ndigjoftë, ai. . .

LINI — Mos u ban frigacak. Sille bisedën me marifet rreth tij. Ke mjaft se çka me folë. S'asht nevoja me të mësue unë. Në qoftë se përkulet, epi mendimin për ikje. Unë jam i bindun se do të jetë i gatshëm. Edhe sikur të veprojë kundër nesh, atij sot s'i beson ma askush.

BERTI — Mos u ngut. Të shofim.

LINI — E ç'ka të shofim? Peshkun e kemi në grep e duhet ta kapim. Fillo menjihërë. Pse ngurron? Fati i njeriut në jetë asht i mvarun në disa çaste. Për një çast humbet ose fiton, bahesh hero ose tradhëtar. Deri sa njeriu nuk e din t'ardhmen, nuk asht i sigurtë kurrë për ate çka ka. Mësheftësija e padijtun asht jeta e njeriut. Nuk kemi kohë për shembuj, prandaj ta shfrytëzojmë këte gjendje shumë të favorëshme të Sokolit. Edhe ky asht si të gjithë njerzit, pra t'uroj sukses.

BERTI — Por. . .

LINI — S'ka por. . . E pres përfundimin e bisedës suej me padurim. Shifemi në kafe. Mirë u pafshim (*niset*).

BERTI — Prit se i kam edhe dy fjalë. Po të përcjelli pak (*dalin*). (*Hyn Zina me libër në dorë, mbas saj Sokoli. Vazhdojnë bisedën.*)

ZINA — Sa i çuditshëm më dukesh. Herë je i fortë, herë të lëshon zemra, si tash, e bahesh i dobët.

SOKOLI — Megjithse jam i mbushun mendjet, se unë nuk kam faj, prap një mendim i kundërt s'më len të qetë. Ndoshta. . .

ZINA — (*E ndërpret*) Sa i vogël bahesh. Edhe i thue vehtes malcuer. Rueje personalitetin tand si inxhinjer e mos u ban zhele. Deri sa asht puna se, njisoj e pëson, si e pranove, si s'e pranove fajin, qindro i fortë në mendimin tand. Po e pranove tashti, banu gati me numrue gjithfarë të ramesh. Fundi ti kot e prish gjakun. Ti je kuadër i naltë, i pregatitun jashtë shtetit e ta kanë nevojën.

SOKOLI — Mos folë kështu, s'ka njerëz që i shpëtojnë përgjegjësisë.

ZINA — Unë them se. . .

SOKOLI — (*E ndërpret me nervozizëm*). Mjaft me këte bisedë. Edhe çka të thashë ma parë mos e harro. Besoj se nuk do të jetë ma nevoja me ta përsëritë.

ZINA — Se mos vjen për mue. (*Shikon në odën e Bertit*). Paskan shkue.

SOKOLI — Po ti, pse i jep muhabet?

ZINA — Lini asht shoku ma i dashtun i Bertit. Vjen në shtëpi, dhe si asht e mundun që të mos bisedoj me te?

SOKOLI — Ju kam pa shpesh, e më duket se keni pak si tepër konfidencë.

ZINA — Aq sa na lejon mirësjellja.

SOKOLI — Mirësjellja e teprueme të çon ndër dyshime. Unë për te ndiej neveritje, kurse ti me kënaqje i shndrron bisedat.

ZINA — (*Tue e përkëdhelë*) O Othello im i dashtun, e ndiej vehten të lumtun kur të shof xheloz pse ky asht shej dashnije.

SOKOLI — Leni talljet. Këtu s'asht punë xhelozije. Fundi, edhe sikur të jetë xheloz, ti më ndigjo. Mos ma shto ma tepër dishprimin.

ZINA — E dij se më flet kështu nga dashnia. Edhe unë po t'ap fjalën se s'kam me të dhanë asnji rast shqetësimi... Por edhe ti duhet t'i peshojsh fjalët. Tregohu ma i pjekun.

SOKOLI — Ma i pjekun? E në ç'mënyrë?

ZINA — (*Me buzëqeshje therëse*). Edhe pse je intelektual, prap se prap ke mbetë mbrapa. Në disa gjana je i pagëdhendun.

SOKOLI — Për shembull?

ZINA — Edhe pse je rritë në qytet, dukesh se nga je. Unë e kuptoj se nuk mundesh me u shkëputë me njëherë nga mënyrat e zakonet primitive të malevet. Kjo asht punë edukate, por...

SOKOLI — Pse u ndale? Fol, vazhdo!

ZINA — Më duket se u preke...

SOKOLI — E pse të prekem? Ti po më flet si mendon; pra, ma ban të kjartë se ku asht ky primitetet, ose thueje troç se ku qëndron injoranca e ime, që të mundon ty.

ZINA — Biseda e sotshme ishte e panevojshme. Ti m'ofendove randë e nuk e kupton.

SOKOLI — E si t'ofendova?

ZINA — Po ta them. Edhe herë të tjera të kam durue pa t'u përgjegjë ndër raste të ndryshme. Këte e kam ba, që ta kuptosh vetë se ku e ke gabimin. Me bisedën e maparshme e tregove vehten se çfarë mendimesh të vjetra ke. Arësye ta thashë. Nuk asht faji i yt; por duhet të zbutesh. Duhet të kesh besim në mue. Banu ma liberal.

SOKOLI — E kush po dyshon në ty?

ZINA — Ti, me fjalët e sjelljet tueja. Pse e ban problem të kotë shokun e Bertit. Lini asht mik shtëpije.

SOKOLI — Mik jo i shtëpisë sonë.

ZINA — Në një vend banojmë.

SOKOLI — Por unë se' njehi vehten një familje. Liberalizmi ka kufi. Prandaj, po të them se duhet të kesh kujdes.

ZINA — Don, s'don, një familje jemi. E sa për kujdes, s'asht nevoja me më thanë. Jam grue, dhe e di vendin tem. Sikur të më vinte rrotull, ja ndreqi vetë samarin, pa qenë nevoja me të thanë ty... Veçse dije mirë, se me këte mosbesim që ke për mue, më vret shumë.

SOKOLI — Nuk ke pse prekesh në qoftë se unë kam të drejtë me të folë si mendoj për sjelljet tueja.

ZINA — (*Mbasi e shikon me vëmëndje*). Don me thanë se nuk i kam?

SOKOLI — E zgjatëm shumë. Me ate njeri s'due me të pa asnjherë.

ZINA — Po, zaten, me krye që ke ti, njëqind spata me të ra, një ashkël s'ta heqin.

SOKOLI — Mjaft ashkla më janë heqë.

ZINA — Prej shokëve tuej. Ata të prunë në

këte gjendje, ty që s'ke kursye asgja për këte pushtet. . .

SOKOLI — Ban mirë me i lanë këto fjalë. Po ta them edhe një herë: Asgja nuk bahet me qëllim kundra meje.

ZINA — Do ta shofim besimin që ke.

SOKOLI — Ma hangre shpirtin, çdo ditë, për punën. Fundi, keq ose mirë, do të rregullohet. Këte pritje s'mund ta duroj. Veç kësaj, ti në vend që të jesh pranë meje, rri larg. Kjo më mundon shumë. Shof ftoftësi në ty.

ZINA — Ftoftësi te unë? E si don që të gjindem ma afër? Ftoftësinë kërkoje në vetvehte.

SOKOLI — Më duket se largohesh vazhdimisht prej meje. E pse? i them vehtes.

ZINA — (*Tue qeshë*) Ti flet si të kishe pa ndonji andërr të keqe, në të cilën beson.

SOKOLI — (*E kap*) Mos u qesh. Këtu s'asht punë andrrash. Këtu asht çështja e jetës sonë, të cilën kemi andrrue ta jetojmë së bashku.

ZINA — E ç'ka na ndalon?

SOKOLI — Kjo s'asht jetë, me këto vujtje të vazhdueshme. Çka po ban ti për mue? Asgja. Dikur, sa herë më je betue, se gjithmonë do jesh pranë meje.

ZINA — E si... nuk jam?! . . .

SOKOLI — Kështu të duket ty se je pranë meje?!

ZINA — Sokol. . .

SOKOLI — E si nuk e shef se gropa po hapet çdo ditë midis nesh?

ZINA — Mos fol kështu Sokol. . .

SOKOLI — Po Zinë, kështu asht, prandaj, t'i hapim sytë se. . .

ZINA — Në qoftë gjendja kështu, atëhere ti e ke fajin.

SOKOLI — E pse un? Po të largohemi prej kësaj shtëpie...

ZINA — (*E ndërpret*) Prap manija jote? E ç'faj të ka shtëpia?

SOKOLI — Ky ambjent që na rrethon asht i padurueshëm...

ZINA — (*Shpejt*) Për ty...

SOKOLI — Për të dy duhet të jetë.

ZINA — (*Tue u nxe*) E shëf pra se ti je shkaktar për të gjitha grindjet që bahen. Pse s'rrin i qetë. E ç'ke ti me këtë ambjent? Çka po të ban? Ti e urren vetëm pse nuk e kupton, ose nuk don me e kuptue.

SOKOLI — Pse e njof mirë, edhe pse due bashkëjetesën tonë, duhet të jetë i huej për ne, Zinë!

ZINA — (*E papërmbajtun*) Jo për muc që jam rritë në te (*tue e theksue*). Ti duhet ta ndiesh vehten krenar që jeton këtu.

SOKOLI — (*I vijnë të papritura këto fjalë*): Si the?... a e din se çka flet?

ZINA — E dij fort mirë.

SOKOLI — (*Tue e shikue drejt në sy*). Të falem nderit që ma në fund fole haptas. Ma mirë do të kishte qenë për te dy të ma kishe thanë me kohë këte mendim, që e ke mëshefë prej meje. (*Niset me dalë jashtë*).

ZINA — (*Shumë e shqetësue me thërret, tue i dalë përpara*). Sokol... ku po shkon?

SOKOLI — (*Me furi*). S'e due krenarinë në këte ambjent (*tue iu afrue*). Ke shpresue kot për

këte. Po ti, moj, si nuk e ke kuptue se këtu kam ardhë e kam ndejë deri tashti, vetëm për ty. . .

ZINA — *(Tue u zmbrapë)*. Por. . . Sokol.

SOKOLI — *(Tue shkue në drejtim të saj)*. Braktisa prind, shokë e shoqni, që të jetojmë së bashku, kurse ti. . .

ZINA — *(Me ambëlsi)*. Sokol, më keqkuptove.

SOKOLI — E si? kujtove ti se kam dalë me lypë krenari tek ju që s'e keni pasë kurr?

ZINA — *(I bje ndër krah. Me shumë ngroh-tësi)*. Sokol, qetsohu, mjaft të lutem.

SOKOLI — Unë mundohem me t'afrue, me të marrë me vehte që të hyjmë në jetën e vërtetë, ndërsa ti vazhdon me më tërhjekë mbrenda rrenojeve t'asaj jete që u zhduk. Jo, Zinë. Me dy botkuptime të kundërta asht e pamundun me pasë dashuni t'atillë që mban familjen e fortë.

ZINA — *(Tue e përkëdhelë)*. Më fal, Sokol, më fal që të zemërova. Pa dashje gabova. . . kjo vjen se unë e shkreta nuk mund t'i kuptoj shumë gjana menjherë. . . Ti e din se për deri sa të kam dashunue, kam kërkue edhe unë që të futem pikërisht në kët jetë me ty. . .

SOKOLI — Atëhere, eja.

ZINA — Tashti? . . .

SOKOLI — Çka të presim?

ZINA — Po ku të shkojmë?

SOKOLI — Përkohësisht na lëshon odën një shok. Të shkojmë atje menjherë.

ZINA — *(E zanun keq)*. Si menjherë. . . po ne, s'po na ndjek kush, mandej ti je pa punë. . . rroga ime s'na del. . .

SOKOLI — Edhe puna ime do të ndreqet.

ZINA — Po deri atëhere, si të jetojmë? Fundi këtu e kalojmë disi. . . po atje çka të shesim? . . .

SOKOLI — Përkohësisht do të bajmë hall. Kam shokë që më ndihmojnë. Pse ngurron. Banu ma e guximshme.

ZINA — Jo, un s'të kuptoj, me të vërtetë s'të kuptoj. . .

SOKOLI — Po s'më kuptove, tashti, beso në mue.

ZINA — (*Me lot në sy*). Ty të duket punë e lehtë, kurse mue jo. E si të largohemi prej kësaj shtëpie?

SOKOLI — Zinë, a më don?

ZINA — Të due Sokol. . .

SOKOLI — Atëhere mos ta zgjasim largimin tonë.

ZINA — Unë jam gati me ardhë, por. . .

SOKOLI — Mos u lëkund. Pse nuk e shef, se unë pres çdo çast që të largohem së bashku me ty.

ZINA — (*Tue qa me za*). Kah t'i ndigjoj fjalë më duket se nuk ndjen asgja për mue. Ti ndoshta kërkon me gjetë shkakun që të largohesh prej meje.

SOKOLI — Jo, Zinë.

ZINA — Po, po, ti mendon për ndamje.

SOKOLI — (*Pranë saj*). As nëpërmend nuk më shkon. . .

ZINA — Kështu si thom unë asht. Tashti e shof se s'jam asgja për ty. Ti vetëm mendimin tand ke, e s'pyet për mue. E mjera unë. . . Çfarë dasht-nije ke ti për mue? Zemër gur. . . (*Del tue qa n'-oborr*).

SOKOLI — (*E përcjell me shikim. Mbas një pushimi*). Pse qan? . . .

(*Lëviz nëpër odë i shqetësuem. Mbasi ulet*).
Ajo më don. . . Pa tjetër do të vijë me mue. . .

(*Hyn Berti me një shishe konjak*).

BERTI — Pah, ç'kohë e randë! Retë sillen për shi, por nuk bjen, (*heshtje*). He, Sokol, ç'kemi. Më dukesh shumë i mërzitun. (*Merr gotat dhe i ven te tryeza afër Sokolit*). Ta pijmë nga një gotë konjak mbasi rashë në te. (*Mbush gotat*).

SOKOLI — Të falemnderit. Nuk due.

BERTI — Të pijmë, se kjo ta kalon mërzinë. (*i jep gotën*). Për gëzimin e jetës (*ndeshin gotat dhe pijnë*). Po shkon pak si tepër puna e jote.

SOKOLI — Kush e di pse.

BERTI — S'asht e vështirë të dihet. Unë e di se kot bisedojmë pse nuk bijmë dakord asnjherë. Por fundi i fundit unë të due, pse të kam burrin e motrës.

SOKOLI — Të falemnderit.

BERTI — Më lejon me të folë haptas çka mendoj?

SOKOLI — E pse të mos flasish?

BERTI — Jo, jo. . . por. . . po bisedojmë si burrat?

SOKOLI — Si të duesh.

BERTI — Për sa të njof unë, ti je njeri i ndershëm, i sinqertë dhe nuk je i a'të për dredhina. Prandaj hap sytë se ty mund të ngarkojnë fajin e të tjerëve.

SOKOLI — S'e beso i. E pse të përgjigjem unë për traktoristat dhe mekanikët?

BERTI — Shto edhe mosrealizimin e planit. Masat e para filluen kundër teje me largimin tand nga puna. Tashti të pret gjyqi. Ti ma mirë të kishe pranue fajin.

SOKOLI — Ta pranoj kur s'e kam? Kurrë.

BERTI — Do të të bajnë me e pranue. Mos u ban kaqe naiv. Dikush duhet të përgjigjet... E ku jeton ti? Kush asht i fortë ja largon vehtes. «Bjeri i forti të ligut» ka qenë gjithmonë. Ky asht konflikti i përjetshëm midis njerëzve. Pse? Dësh-tët që ta pranojë fajin drejtori i juej? Ai shpëtoi me një vërejtje... kurse ti...

SOKOLI — Edhe në qoftë se ka ndonji rast, këta soj «të fortish» sot e pësojnë. Të drejtën s'ka fuqi që e pengon me dalë në shesh.

BERTI — Ndoshta e drejta s'ekziston, por ekzistojnë vetëm njerëzit që e kërkojnë ate. Mba-si ta kesh pësue, prite që të dali.

SOKOLI — Përkundrazi e drejta ekziston për ate që ka besim në te. Edhe në fund të detit qof-të, ai pa tjetër e gjen.

BERTI — Por edhe mund të mbytet.

SOKOLI — Edhe në qoftë se mbytet ai fiton. Nganjihërë e drejta e gjetun me vështirësi, asht kënaqësia ma e madhe për njeriun.

BERTI — Ashtu qoftë. Por deri tashti me kë-te besim të tepruem çka ke fitue? Kësaj i thonë medet për ne si po na kalon jeta! E ku ka në botë veprime të tilla si ndër ne! Atje, kush asht i zoti jeton si duhet, ndërsa këtu askush s'të pyet për zotësi.

SOKOLI — Keqardhjen që ke për mue, rueje për vehte. Dhe sa për «atje» ku thue ti, flet kot, pse «atje», kush asht i zoti me shfrytëzue të tjerët sa ma shumë, jeton mirë.

BERTI — Ndërsa këtu ban karrierë ai që asht i paaftë për punë.

SOKOLI — E kush asht ky?

BERTI — Ai, të cilit i mungon zotësia në punë, ose talenti, përdor një mjet tjetër që e çon përpara, servilizmin. Ky futet shumë lehtë nën sqetullat e ngrohta. Përdor lajka të ndryshme. Flasin të tjerët për te. Ndërsa për një njeri me aftësi, që asht i talentuem, flet puna. Ky s'din marifete të tjera. Por s'ka gojë puna dhe rrallë herë shifet.

SOKOLI — Ksi krymbash nuk mungojnë. E po asht e natyrëshme se menjherë nuk pastrohet gjith ai pleh që kemi nga e kaluëmja.

BERTI — Lene të kaluemen e shif realitetin ku gjindesh. E kush mundet me e nepërkambë në botën e jashtme individin si këtu? Këte she-mbull, pse nuk e sheh në vehten tande?

SOKOLI — E çka të shof? Kush po më nëpërkambë? E ku po e shef tek unë shkeljen e individit? Mandej për cilën botë po më flet?

BERTI — Për atje ku individi asht i lirë me jetue simbas qefit. Asaj i thonë jetë, mor vëlla, ndërsa na këtu... Sa e tmershme. (*Heshtje. Sokoli i ngul shikimin*). Fol, Sokol. Në mos tjetër më kundërshto me të padrejtë, por vetëm fol.

SOKOLI — (*Në dukje i qetë*). Ajo asht e dijtun se kundërshtimi i im për ty asht i padrejtë. Mos vallë deshte aprovimin tim për ate botë, që e kemi pasë mbi kurriz? Për ate liri individi ku parja asht zot? Unë e ti i përkasim...

BERTI — (*Menjherë*) Dy botëve që nuk pajtohen njena me tjetrën.

SOKOLI — Asht e vërtetë.

BERTI — Lene agjitacionin.

SOKOLI — Po ti agitacionin e kujt po ban?

BERTI — Të jetës. . .

SOKOLI — T'asaj jete që ka marrë fund.

BERTI — T'i lamë pikëpamjet ideologjike. Unë nuk merrem me to. Të flasim si njerëz.

SOKOLI — Pse, ka njerëz, simbas mendimit tand, që janë jashtë pikëpamjeve ideologjike? A por ndoshta të duket vehtja?

BERTI — E pse jo? Për mue dreqi i marrtë të gjitha pikëpamjet ideologjike!

SOKOLI — Atëhere duhet me të marrë dreqi edhe ty, pse je zhytë kambë e krye dhe mbron ideologjinë borgjeze.

BERTI — Nuk asht e vërtetë. Kryesorja për mue në botë asht gëzimi i jetës.

SOKOLI — Ta besoj. I jetës tande, pa mendue për të tjerët. I asaj jete kur ti shkojshe në shkollë i veshun e i mbathun me shërbtuer mbra-pa. Unë me shokët e mij, zhelanë, pa bukë në bark, dhe pa libra, rrijsim në fund të klasës pse ti me sojin tand, kishit të ndytë me na pasë afër.

BERTI — E po. . . ashtu ishte atëhere. . .

SOKOLI — Por ti prap vazhdon me dishrue at pabarazi të tmershme.

BERTI — (*Heshtje. Mbasi pin*). Unë s'e kuptoj, çfarë njeriut je ti? Ke ra në gropë dhe s'e shef vehten. Edhe po t'ishe komunist duhej t'ishin hapë sytë në këte gjendje që je.

SOKOLI — S'ke të drejtë në qoftë se i mendon njerzit pa parti me bindje të tjera. Ky pu-

shtet asht i të gjithve. Por jo i atyne që bluejnë mendime si ti. Mendo Bert se...

BERTI — (*Tue çue gotën me neveri*). Asgja nuk due të mendoj dhe asgja nuk due të shof. Nuk mundem.

SOKOLI — S'të ka faj njeri që po e çon vехten drejt humnerës. E pse, mjaft prej shokëve tuej punojnë si duhet e janë qytetarë të ndershëm? E pse ti nuk mundesh?

BERTI — Gjithëçka asht e kotë për mue.

SOKOLI — Ndoshta edhe atdheu?

BERTI — Unë them se atdheu dashunohet kudo që të ndodhet njeriu.

SOKOLI — Si the?

BERTI — Edhe ndër skajet ma të largta të botës mund të ruhet dashnia për atdhe. E kjo mund të shtohet kur të jetosh si njeri.

SOKOLI — Midis të huejve?

BERTI — Midis njerëzve. Bota asht atdheu i përbashkët i njerzimit. Ndërsa vendlindja asht atdheu i veçantë. Romakët kanë pasë të drejtë «Ubi bene, ibi patria». «Ku je mirë ke atdheun». Pra kryesorja asht jeta e njeriut, e cila asht nji. Atdheu asht i pavdekshëm, ndërsa jeta e njeriut zhduket. Për derisa atdheu i ynë s'ka nevojë për aftësitë tona, çka të presim? Burgun?

SOKOLI — (*Shpërthen me hov*). Mjaft, mjaft më shurdhove me këte propagandë të huej... Ti, me qëllim kapesh ndër disa të meta dhe këto i përgjithëson për me nxi jetën tonë, por dielli nuk mbulohet me shoshë. Mos kujto se je origjinal në mendimet e tua. Ti s'ban tjetër veçse propagandë kozmopolite. Hiqi këto mendime. Mos shpreso kot.

E kaluemja asht varrosë niherë e përgiithmonë.

BERTI — Po deshte shko e më padit. (*Pin*)
Mund të përfitosh në këte gjendje që je. Shko, po të them. Ma mirë me më padit ti se sa një tjetër: Bane ti për mue këte shërbim, por dije mirë se edhe për ty do të dali një tjetër. S'ke kah shpëton edhe ti, mor qyqar! Burgu, burgu të pret edhe ty, si mue, e si po duket, para meje.

SOKOLI — Ti po padit vehten tue veprue në këte mënyrë. As unë s'e dij si po të duroj kaqë shumë tue qitë vnerin tandë.

BERTI — Po unë çë kam kaq vjet që po duroj? Më thuej, a të dolën fjalët e mija? Qe ku arrijte edhe ti. Nieriu i botës së re. po brehet dita ditës në vetvehte ma zi se unë. Eia, eja, me mue në vallen e kazmës. Pse s'vjen? Çdo gjë ke humbë. E pra gjendjen tande s'mund ta ndrrosh kurrë. Perëndoi dielli yt. Sot s'ka ma nevojë kush për ty.

SOKOLI — (*Çohet me shpejti në drejtim të tij*). S'asht e vërtetë. . .

(*Hyn Zina*)

ZINA — (*Sokolit tue i dhanë një letër*). Për ty. Njitash e prunë.

(*Shkon nga erdhi*)

SOKOLI — (*Mbasi e lexon s'i bahet me e besue. E lexon edhe njëherë. Qëndron i shtangun, pa asnjë lëvizje, vetëm letra i bjen nga duert. Ngadalë shkon e ulet pranë tryezës. Heshtje e gjatë. Berti e ndjek me vemendje pa iu afrue gjatë kësaj kohe*).

BERTI — (*Merr letrën e lexon*).

(*Afrohet dhe fillon me i folë me një kënaqësi*)

djallëzore). E shëf? Kam apo s'kam të drejtë? Përmbli dhe vehten përderisa s'të kanë shti në dorë. . . (*I qet letrën para syve*). Mendo se ke grue. E kur ta lesh vetëm, çka do të bajë ajo pa ty në këtë jetë? Në qoftë se ekziston dashnija e vërtetë midis jush duhet të shpëtoni. Në mos për hir të dashnisë së saj duhet të gjesh shpëtimin.

SOKOLI — (*Zen fytyrën me duer*). Jam gati me përmbysë botën, vetëm të dij si me veprue.

BERTI — Bota s'ka faj. Ajo pret që ta përqafosh. Ti vetëm përmbys disa ndjenja që të kanë trathtue, të kanë ba skllav e s'të lanë me pa përtej. . . (*I mbush gotën, Sokoli pin*). E ke në dorë me luejtë letrën e fundit. Njerëz edhe ma të humbun se ti kanë gjetë rrugëdalje, e pse të mos e gjesh edhe ti? Fatit i shtrohen vetëm frigacakët. Ti s'duhet të jesh prej atyne.

SOKOLI — (*Mbasi pin, e shikon e largohet prej tij*).

BERTI — (*Me marifet*). Shko në malsi te kushërijtë e tu. Atje kufini asht afër. Merre me vete edhe Zinën. Ajo pa tjetër, asht gati me të ndjekë edhe në fund të botës.

SOKOLI — Don me thanë me trathtue?

BERTI — Po ti vetë je i trathtuem, pra ke po trathton?

SOKOLI — (*Heshtje*) (*Berti qesh lehtë*). Po ti pse qesh?

BERTI — Ç'fatkeqësi për ty, që edhe tash nuk shkëputesh nga këto ndjenja të kota! E keqja ma e madhe asht se ata që të kanë prue në këtë gjendje, edhe jetën me dhanë këtu, për këte pushtet, nuk të besojnë ma.

SOKOLI — (*Rreptë*) Pusho. . .

BERTI — (*Me gjallni*). Këtu s'asht puna me pushue. Këtu s'ka vend për lëkundje. . .

SOKOLI — (*Me forcë*). E kush guxon me mendue se unë nuk vlej ma për këte pushtet? . . .

BERTI — (*Tue i hjedhë letrën përpara*). Prokuroria. . . Nuk të mjafton? O puth kryqin, o këce hendekun. Mendo Zinën. . .

SOKOLI — Zina! (*Mbulon fytyrën prej dëshprimi*).

BERTI — (*Me shpejti*). Ik, ik sa ma parë. Je në kohë. Mbas pesë ditësh duhet të paraqitesh në prokurori. Sokol, luej vendit. Pse rri i hutuem! Mos u mbyt prej dëshpërimit! . . . Koha s'pret. Merre vendimin. . . Mendimet tashti s'të ndihmojnë, por veprimi sa ma i shpejtë për me ikë. Po të fusin në burg.

SOKOLI — (*Me zjarr*). Si asht e mundun që arrija deri këtu? Si asht e mundun. (*Shpërthen në gaz*).

BERTI — (*E kap*). Sokol, çka ke? çka po ndodh me ty?

SOKOLI — (*Me fuqi*). A nuk e shef se jam në zjarrin e ferrit? A ke sy me pa se po digjem? (*Kapë kryet nga dëshpërimi*).

BERTI — Më ndigjo, mue, Sokol. . .

SOKOLI — Ty? . . . Po a s'e din mor se sa kam punue për këtë pushtet. A s'e din se vllau im ka dërdhë gjakun për këtë ditë? . . . E unë tashti të trathtoj gjithçka! . . .

BERTI — S'je i pari ti. Kanë ikë edhe të tjerë para teje. . . Gjithçka harrohet. . . Bota e gëzue-

shme jashtë, variacioni tue shijue të gjitha anët e jetës, t'i zhduk këto ndjenja që të mundojnë tashti.

SOKOLI — (*Në mendim*). Simbas teje, me ikë asht rruga ma e mirë?.

BERTI — Po, Sokol, vetëm ikja së basnku me Zinën. . .

SOKOLI — Ashtu. . . por. . . don me thanë të shkoj me u ba vegla e të huejve?

BERTI — Jo e të huejve, por e vehtes. . .

SOKOLI — Oh jo, pse, kush i shërben vetëm vehtes, ai pa tjetër bahet vegla e nji tjetri. . . (*I afrohet tue e shikue me urrejtje*).

BERTI — Sokol, mblidhe mendjen. Më ndigjo mue. Të flas për të mirën tande.

SOKOLI — (*Tue e shikue*). Ty me të ndigjue. . . Ti je i poshtër, ti, edhe kushdo që mendon si ti. (*E kap*). Unë due t'i shërbej vetëm Atdheut e popullit tim. Kupton? Në qoftë se kam ba faj, do ta laj. Me punë, prap do të bahem i nevojshëm. Çkado jam gati me pranue në vendin tim, por jo ta trathtoj. (*E shtrëngon në fyt që ta mbysi*).

BERTI — (*Thërret*).

SOKOLI — (*E hjedh përtokë*). Ty duhet me ta nxjerrë shpirtin në vend, mor i paatdhe. (*Hyn Zina*).

ZINA — (*Tue kapë Sokolin*). Sokol, çka ban kështu? . . . Nuk je në malci! (*Shkon te Berti*).

BERTI — (*Me urrejtje Sokolit*). Mos kujto se nuk sillet rrota me ma pague nji ditë. . .

SOKOLI — Ju mjaft e keni sjellë, por m'u hiq sysh. . .

ZINA — (Tue largue Bertin). Ik... ik Bert!
(Berti del).

SOKOLI — (Tue tërhjekë për dore Zinën).
Eja, eja t'ikim Zinë.

ZINA — Këtu jemi në shtëpinë tonë.

SOKOLI — Çfarë shtëpijet i thue kësaj? Kjo
asht humnerë që po na përpin. Për herën e fundit
po ta them, do të vijsh me mue apo jo!

ZINA — Nuk mundem.

SOKOLI — Ashtu? Po mue kush më mbajti
këtu deri tashti? Fol! A s'kje ti që ndoshta s'më
ke dashtë kurr? (Heshtje) Heshtë?! (Mbasi e shi-
kon me neveri). Sa mirë!... për të parën herë po
të shof se cila paske qenë!... Mirë m'u ba... Ku
i kam pasë mendët deri tashti?! Pse kam ardhë në
këtë votër të huej! (Del me vrull jashtë, ndërsa
Zina menjih erë, shkon n'odë te Berti).

1959

FUND

JANË NË QARKULLIM

LETËRSI ARTISTIKE — AUTORË SHQIPTARË

- DH. S. SHUTERIQI — Fyelli i Marsiasit (Tregime) 40
- A. SKANJETI — Nora (Dramë) 38
- Q. BUXHËLI — Një ndodhi në plazh
(Tregime) 49
- N. JORGAQI — Ëndra dhe plagë (Novelë) 25
- R. NEPRAVISHITA — Pelikanët ndrojnë fole
(Roman) 40
- M. KALLAMATA — Shokë lufte (Tregime) 15
- M. GREBLESHE — Albumi i një bojaxhiu
(Tregime) 30

Çmim lek 30